

Illuster : periodiek voor de alumni van de Universiteit Utrecht

<https://hdl.handle.net/1874/404247>

Ronald Plasterk

En het wormpje c. elegans

Dick Swaab

Over de ziekte van Alzheimer

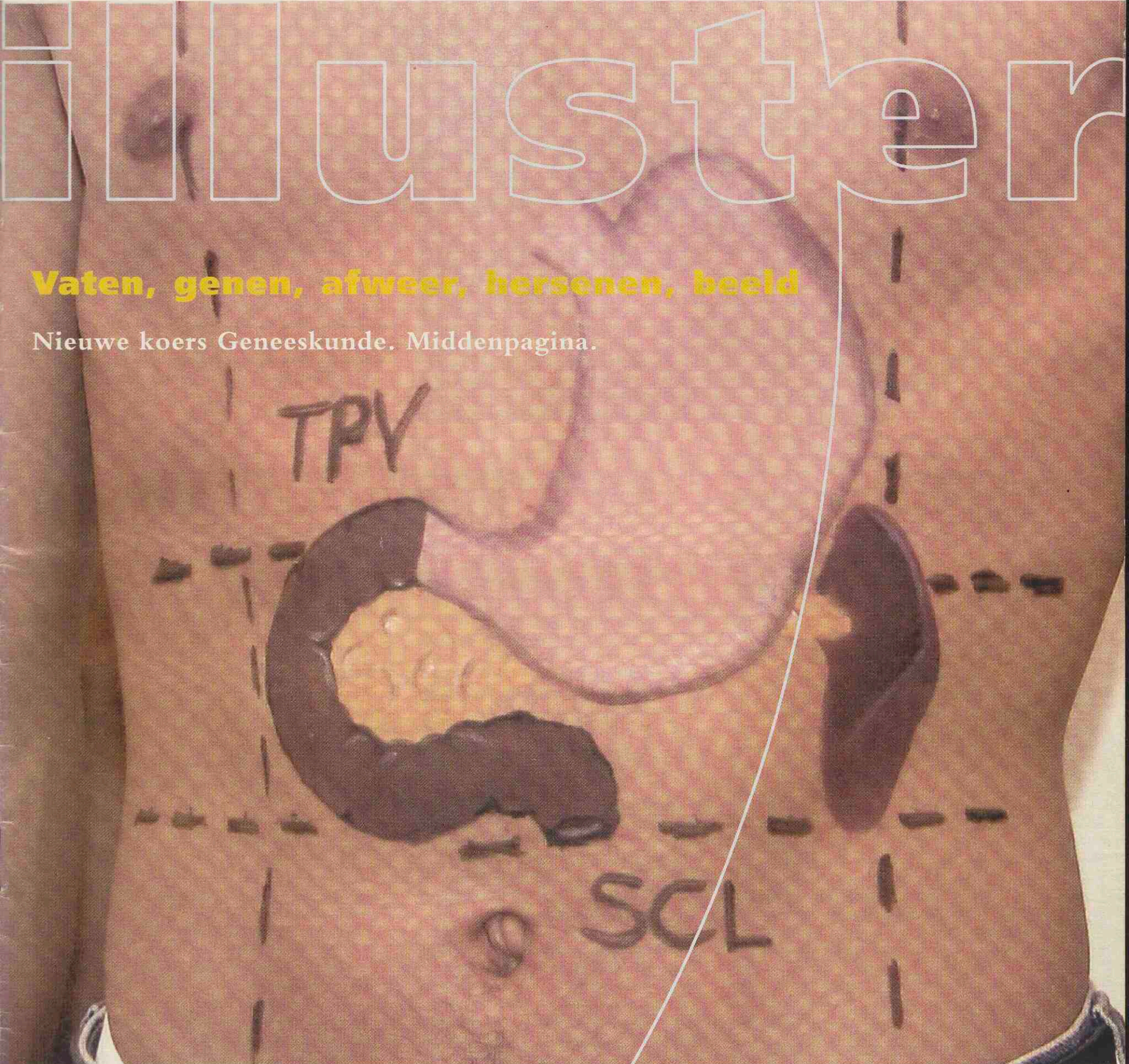
Promotor van de eeuw

Leonard Ornstein begeleidde 93 proefschriften

Huuster

Vaten, genen, afweer, hersenen, beeld

Nieuwe koers Geneeskunde. Middenpagina.

Kwartaalblad voor de afgestudeerden van de Universiteit Utrecht • Nr 18 • Maart 2000 • Oplage 55.000

Universiteit Utrecht

Column

Wat doet die jongen in Leiden?

Tijdens de levensavond van mijn oudoom Gerard brachten mijn ouders hem geregeld, ik vermoed één keer per jaar, een bezoek. Bij een van die gelegenheden - het moet in 1975 zijn geweest - lieten zij zich ontvallen dat hun oudste zoon (mijn broer) in Leiden geneeskunde studeerde. Dat was een mooie opleiding, beaamde oom Gerard. Om vervolgens te informeren naar de wederwaardigheden van het overig kroost.

's Avonds tegen twaalfen werd er gebeld. Oom Gerard. Hij klonk nogal ontdaan. 'Zei je vanmiddag dat je zoon in Leiden studeert?', vroeg hij mijn vader. Die moest dat beamen. 'Wat doet die jongen in Leiden?', vervolgde oom Gerard. 'Is hij uitgeloot in Utrecht?' Een andere toedracht kon hij zich niet voorstellen. Want studeren - dat deed je in Utrecht. Zoals hij dat zelf ook had gedaan - in de jaren twintig. En sindsdien was hij Utrechter. Ook al bezocht hij de stad misschien slechts een keer per vijf jaar - tijdens het lustrum. De band had eeuwigheidswaarde, en diende ook door het nageslacht te worden gevoeld.

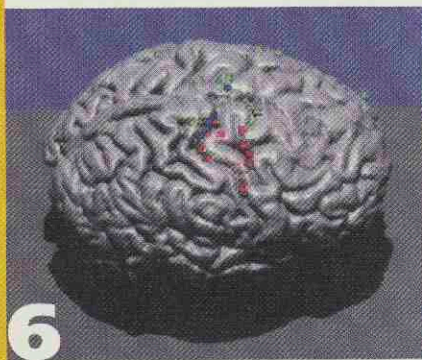
Voor de hoogleraren moet ongeveer hetzelfde hebben gegolden. Een enkeling wisselde wel eens van betrekking, maar in de regel betoonden zij zich honkvast. Zelfs na het emeritaat bemoeiden zij zich met de gang van zaken op het instituut, en gaf men gehoor aan de convocaties voor de hooglerarenkrans. Zo gingen die dingen.

Inmiddels is de Frank de Boer in de hoogleraar opgestaan. Transfers van illustere geleerden zijn aan de orde van de dag. Sociale mobiliteit wint het van loyaliteit. En dat is ook helemaal niet erg. Althans: zolang vrijkomende plaatsen niet vacant blijven. Dat echter, is steeds vaker het geval. Het personeelstekort op de universiteiten geldt onderhand als een serieuze bedreiging voor hun welzijn.

De universiteit van Bologna kampte aan het einde van de twaalfde eeuw, toen ze concurrentie kreeg van jonge zusterinstellingen, met hetzelfde probleem. De brain drain nam zulke verwoestende vormen aan dat de rector magnificus zich ontvankelijk toonde voor een oplossing die - in al haar eenvoud - spoorde met de toenmalige tijdgeest: vertrek naar een andere universiteit werd als desertie beschouwd, en werd met de dood bestraft. Voor zover bekend heeft geen academische jobhopper zijn gesprong met de dood hoeven bekopen.

Integendeel: zij werden met veel geld, hermelijnen toga's en emolumenten verleid. Precies de benadering dus, waarmee ook de hedendaagse universiteit probeert coryfeeën aan te trekken danwel binnenboord te houden. Het zal allemaal wel onvermijdelijk zijn. Maar of er op termijn veel zegen op zal rusten?

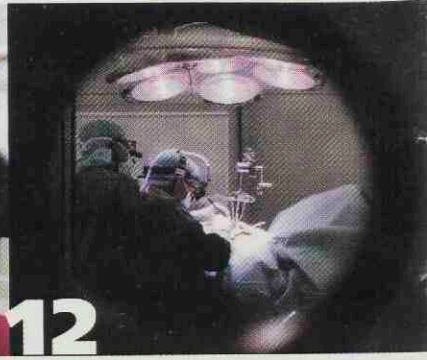
*[Sander van Walsum,
onderwijsredacteur De Volkskrant,
studeerde geschiedenis in Utrecht]*

6

10

12

Gebruik je hersens

Dick Swaab over Alzheimer

6

Vrouwen aan universitaire top

Doorstroom is mager

8

Universitair Medisch Centrum Utrecht

Geneeskunde vernieuwt

12

Verder:

Kort nieuws

Risicoloze proefschriften, nieuw collegelid, eredocoraten.

4

De Sprong/Literatuurwetenschap

'Al dat getwijfel!'

Promotor van de eeuw

Ornstein: 93 promovendi in 23 jaar

10

Vakgenoten/Geschiedenis

Docent van het Jaar Leen Dorsman

11

Bachelors en masters

Lezersoproep: wat is uw titel u waard?

14

Ter Zake

Universiteitsfonds, concerten, cursussen en veel meer

15

Universiteitsdag 1 april

De sprekers, het programma, de aanmeldingsbon

19

Publicaties

Nieuwe titels

23

Gastcolumn

Hendrik Spiering

Zijsprong

Televisiemaker Camiel van den Boogaard

24

Ronald Plasterk, directeur Hubrecht Laboratorium

'Utrecht kan genoomcentrum worden'

Toen Ronald Plasterk op 1 februari aantrad als directeur van het Hubrecht Laboratorium, Nederlands Instituut voor Ontwikkelingsbiologie, werd Utrecht behalve een onderzoeker van naam ook een bekend columnist rijker. Toch ligt Plasterks hart bij de wetenschap. 'Het is leuk om in de Volkskrant of in Buitenhof af en toe je mening te kunnen geven. Maar elkaar na een wetenschappelijke ontdekking aankijken en weten: wij zijn nu de enigen die snappen hoe dit werkt, dat is echt een uniek gevoel.'

Prof.dr. Ronald Plasterk (midden): 'Zebavis is worm onder de gewervelden'

Het nieuws dat Ronald Plasterk naar het Hubrecht Laboratorium zou komen, zorgde afgelopen najaar voor opwinding in De Uithof. Niet alleen komt met de Amsterdamse geneticus een van 's lands toppers op het gebied van het biomedisch onderzoek naar Utrecht. Maar bovendien neemt hij *C. elegans* mee, een minuscuul wormpje dat de afgelopen vijftien jaar het troeteldier is geworden van veel genetici. Plasterk: 'Centraal in mijn werk staan twee vragen die aan het wezen van ons bestaan raken. Hoe ontwikkelen wij ons en hoe denken wij? Zulke vragen laten zich alleen beantwoorden door te experimenteren. Daarom is in de jaren zestig gezocht naar een eenvoudig dier met hersenen en met een zenuwstelsel, dat ook nog verschillende soorten cellen bezat, zoals spiercellen en geslachtscellen. Het simpelste dier dat aan die eisen beantwoordt is de 'Caenorhabditis elegans', een draadwormpje van nog geen millimeter lengte. Het dier heeft inmiddels een schat aan informatie opgeleverd. We weten dat het 302 hersencellen heeft, waarvan we ook precies de verknoping kennen. We weten dat zijn lichaam bestaat uit 959 cellen en het is nog steeds het enige meercellige dier waarvan we de volledige DNA samenstelling en alle 19099 genen kennen. We weten dus ontzettend veel, maar tegelijkertijd weten we nog vrijwel niets, want we hebben geen idee wat die genen precies doen.' Plasterk probeert dat te ontdekken door de eiwitten te onderzoeken die door die genen worden aangemaakt. 'Elk gen codeert voor een bepaald eiwit. We kijken waar en op welk moment we dat eiwit aantreffen. Als we een eiwit bijvoorbeeld alleen in de zenuwcellen vinden, is het niet waarschijnlijk dat dat gen een rol speelt bij de spijsvertering. Het is klassiek experimenteren. Wat doet een bougie van een auto? Trek hem eruit en kijk wat er misgaat. Wij doen iets soortgelijks door een gen in *C. elegans* uit te schakelen.' Uiteindelijk gaat het de biomedische onderzoekers

om de werking van het menselijk genoom. Het lijkt misschien vreemd dat ze voor dat doel een wormpje gebruiken, maar dat is het niet. 'Het komt vaak voor dat we menselijke genen onveranderd in onze worm terugvinden.'

Computertechnologie

Plasterks komst naar Utrecht is mede ingegeven door de gedachte dat er in Nederland geen betere plek te vinden is voor het werk dat hij wil gaan doen dan De Uithof. 'Ik wil zoetjes aan ook iets gaan doen met een gewerveld dier. De zebavis, waarmee in Utrecht al veel gewerkt wordt, is daar

Genetisch onderzoek kun je prima automatiseren

ideaal voor. Ik taxeer dat dat dier de worm onder de gewervelden zal worden, een simpel en goed hanteerbaar modelsysteem, waarmee de grote vragen van de ontwikkelingsbiologie en de neurobiologie van gewervelden (dus ook van mensen) kunnen worden opgelost.' Nog een voordeel van De Uithof is dat hier vijf andere groepen uit de landelijke toponderzoekschool 'Biomedische Genetica' zijn gevestigd. Vier daarvan zitten in de medische faculteit. 'Ik wil proberen het Hubrecht Laboratorium, naast zijn verankering in de biologie, ook iets meer op de medische sector te richten. Ik wil proberen in Utrecht een genoomcentrum van de grond te krijgen, waar ons onderzoek met behulp van de nieuwste technieken op het gebied van de dataverwerking op een veel grotere schaal kan worden uitgevoerd. Er komt veel genetische informatie beschikbaar en die kunnen we alleen de baas door gebruik te maken van de nieuwste computertechnologie. Zoals Ford heeft ontdekt dat je auto's effi-

ciënter aan de lopende band kunt bouwen dan een voor een, ontdekken biologen nu ook dat je genetisch onderzoek prima kunt automatiseren.'

Literaire belangstelling

'De drang om te weten heb ik altijd al gehad', vertelt Plasterk. 'Ik kan me van thuis nog een grote atlas met platen van dinosaurussen herinneren en boeken over Neanderthalers en het ontstaan van de mens. De gedachte dat we door evolutie zijn ontstaan, vond ik als kind al heel fascinerend, zeker omdat ik toen in de kerk nog leerde dat het allemaal heel anders was. Ik denk dat ik al vroeg de neiging had om te willen ontmaskeren hoe het dan wel zit.'

Is dat wellicht ook de drijfveer voor de columns die hij sinds kort in De Volkskrant schrijft en in Buitenhof uitspreekt? 'Misschien wel! Maar daarnaast speelt ook een rol dat ik van taal houd. Ik heb van jongsaf aan veel belangstelling gehad voor literatuur. Ik heb ook lang getwijfeld of ik niet beter een taal kon gaan studeren. Maar ja, biologie vond ik een mooi vak en je kunt nu eenmaal niet alles. Dankzij die columns heb ik nu toch de kans om wat met mijn liefde voor taal te doen. Ik schrijf ze weliswaar om een punt te maken, maar daarnaast ben ik ook heel bewust bezig met de vorm. Het is niet toevallig dat mensen als Komrij en Karel van het Reve, de twee columnisten die ik het meest bewonder, literaire columnisten zijn en niet alleen mensen die een mening hebben.'

[Erik Hardeman]

Universiteitsdag 1 April

Ronald Plasterk verzorgt tijdens de Universiteitsdag op 1 april a.s. een ochtendlezing in het Educatorium. Titel: De functie van genen
Zie pagina 19

Secretaris Kardux wordt collegelid

De Raad van Toezicht van de Universiteit Utrecht heeft drs. Wim Kardux met ingang van 1 januari 2000 benoemd tot lid van het college van bestuur van de Universiteit Utrecht. Kardux (1944) studeerde natuurkunde aan de Universiteit Utrecht en werkte vervolgens als wetenschappelijk medewerker bij de Stichting voor Fundamenteel Onderzoek der Materie. Vanaf 1974 bekleedde hij bij de Universiteit Utrecht diverse functies, waaronder die van directeur van de afdeling strategische beleidsvorming. Sinds 1993 is hij de secretaris van de universiteit. Tijdens de nieuwjaarsreceptie van het college van bestuur

lichtte collegevoorzitter Veldhuis een tipje van de sluier op over een van de toekomstige aandachtsgebieden van Kardux: de universiteit zou meer georganiseerd moeten worden langs de lijnen van onderwijs en onderzoeksinstituten, en minder langs die der faculteiten. De realisatie hiervan zou een belangrijke opdracht zijn voor het nieuwe collegelid. Kardux heeft daar oren naar: 'Dit wordt ongetwijfeld het taaiste deel van mijn portefeuille. Maar ik bepleit al langer dat de instituutvorming krachtig ter hand genomen moet worden, wil de universiteit beter kunnen aansluiten op maatschappelijke ontwikkelingen.'

Foto: Maarten Hartman

Docentenprijs Dorsman en Van der Hel

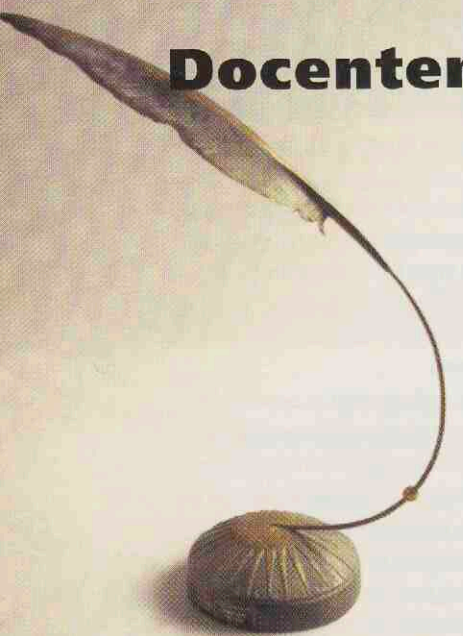

Foto: Martin Stoop

Wisseltrofee, uitgereikt aan de Docent van het Jaar.

Op 7 januari is tijdens de achtste Utrechtse universitaire onderwijsconferentie 'Het Onderwijs Meester' de prijs 'docent van het jaar' uitgereikt. Winnaar is dr. Leen Dorsman, docent bij de opleiding geschiedenis van de faculteit Letteren. Voor het eerst werd ook een prijs uitgereikt aan het beste jonge docententalent. Deze ging naar drs. Saskia van der Hel, docente bij de faculteit Geneeskunde.

Leen Dorsman (zie ook interview Vakgenoten pagina 9) is sinds 1982 docent bij de specialisatie 'Cultuur, Mentaliteits en Ideeëngeschiedenis vanaf de Verlichting' bij de opleiding Geschiedenis. Hij is voorgedragen door de Utrechtse Historische Studentenkring, een studievereniging. Volgens de studenten is Dorsman open en bescheiden, en lokt hij uit tot zelfreflectie. Daarmee is hij een voorbeeld voor anderen. Saskia van der Hel is voorge-

dragen door de studievereniging Mebiose. Zij werkt sinds juni 1998 bij de sectie Functionele Anatomie van de opleiding Geneeskunde, waar ze de cursussen Algemene Anatomie & Embryologie en Neurowetenschappen voor eerstejaars studenten verzorgt. Studenten omschrijven Van der Hel als een toegankelijke docente die op een creatieve didactische wijze haar studenten enthousiast weet te maken om te (leren) leren.

Personalia

Hans Vliegenthart

Prof. dr. J.F.G. Vliegenthart, voorzitter van het Utrechts Ufonds, is per 1 januari 2000 benoemd tot decaan van de Faculteit Scheikunde. Vliegenthart volgt bij Scheikunde prof. dr. G. van Koten op, die het decanaat de afgelopen 5 jaar vervulde.

Desiree Verberk

Mw. drs. Désirée Verberk (1958) wordt per 15 maart 2000 de nieuwe voorzitter van de Universiteitsraad van de Universiteit Utrecht. Zij is op dit moment directeur bedrijfsvoering van de faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit in Amsterdam. Zij studeerde wijsbegeerte aan de

Katholieke Universiteit in Nijmegen en werkte achtereenvolgens aan de universiteiten in Nijmegen, Groningen en Amsterdam, zowel bij de Universiteit van Amsterdam als bij de Vrije Universiteit. Verberk volgt mr. Johan Janssen op die een functie heeft aanvaard bij de provincie Gelderland.

Willem Hendrik Gispen

Op 25 januari heeft prof. dr. Willem Hendrik Gispen een eredoctoraat ontvangen van de Universiteit van Milaan. Hij kreeg dit eredoctoraat voor zijn baanbrekend werk op het gebied van de neurale en synaptische plasticiteit in de hersenen. Prof. Gispen (1943) is hoogleraar in de neurofar-

macologie en de moleculaire farmacologie aan de Universiteit Utrecht en is wetenschappelijk directeur van het Rudolf Magnus Instituut voor Neurowetenschappen van het Universitair Medisch Centrum in Utrecht. Eerder ontving hij een eredoctoraat van de State University van New York, te Binghamton NY, USA.

Roel van den Broek

Afgelopen december heeft prof.dr. Roel van den Broek, oud-decaan van de faculteit Godgeleerdheid van de Universiteit Utrecht een eredoctoraat aan de Ecole Pratique des Hautes Etudes, section des Sciences Religieuses, van de Sorbonne Universiteit in Parijs

ontvangen. Van den Broek kreeg dit eredoctoraat vanwege zijn grote verdiensten op het gebied van onderzoek met betrekking tot gnostiek, hermetisme en vroegchristendom binnen het brede kader van de GrieksRomeinse cultuur. Van den Broek (1931) was in Utrecht onder meer werkzaam als bijzonder hoogleraar Godsdienstgeschiedenis van het Hellenisme en als hoogleraar Geschiedenis van het christendom en van de leerstellingen van de christelijke godsdienst.

Sherman de Jesus

Sherman de Jesus is door staatssecretaris Rick van der Ploeg (cultuur), per 1 februari

voor vier jaar benoemd in het bestuur van de Stichting Stimuleringsfonds Culturele Omroepproducties. De Jesus (1947) is geboren in Willemstad, Curacao. In 1970 vertrok hij naar Nederland, studeerde rechten in Utrecht, schreef filmkritieken voor diverse dagbladen, scenario's, en regisseerde en produceerde diverse voorlichtings en opdrachtfilms. Hij was lid van de Raad van Advies van de RVU en stuur-groep lid van het Internationale Documentaire Festival in Amsterdam. Sherman de Jesus is een van de oprichters van Stichting Jazz in Utrecht (SJU) en was de eerste directeur van het Nederlands Filmfestival.

Promovendi mijden risico's

In de meeste Utrechtse proefschriften ontbreekt het aan een deugdelijke probleemstelling. Kennelijk missen veel promovendi en dus ook hun promotoren de vaardigheid om het doel en de relevantie van hun onderzoek duidelijk te formuleren en te presenteren. Het is daarom hoogst noodzakelijk dat studenten en promovendi tijdig leren hoe ze moeten rapporteren.

Dit concludeert de Utrechtse didacticus dr. Heinze Oost in zijn proefschrift, waarin hij de kwaliteit van de probleemstellingen in het werk van 341 collegapromovendi onderzocht. Oost beoordeelde voor zijn

onderzoek alle Utrechtse proefschriften die in het studiejaar 1994/1995 in het Academiegebouw werden verdedigd. Hij keek uitsluitend naar die aspecten die zonder vakinhoudelijke kennis kunnen worden beoordeeld en zijn conclusie is niet mals. Zelfs als de criteria waaraan een probleemstelling volgens hem hoort te voldoen zeer welwillend worden toegepast, kan minder dan een kwart van alle proefschriften de toets der kritiek doorstaan. Het grootste struikelblok voor de promovendi van vijf jaar geleden vormde de eis van methodische herkenbaarheid, waaraan een wetenschappelijke probleemstelling volgens Oost

moet beantwoorden. Vooral in bètadissertaties was vaak niet duidelijk of de promovendus een verschijnsel alleen wilde beschrijven of ook wilde verklaren. Volgens Oost komt dat met name omdat veel promovendi bang zijn hun ambities hardop uit te spreken, 'terwijl een probleemstelling daar nu juist voor bedoeld is'. Hij verwijt de promovendi in kwestie vaagheid en risicomijdend gedrag en pleit voor een herwaardering van het adagium van wetenschapsfilosoof Karl Popper, die al in de jaren dertig riep om 'stoutmoedige uitspraken in heldere taal gesteld'. Ook aan de precisie waarmee het probleem in het gemid-

delde proefschrift wordt gesteld kan nog veel verbeteren, vindt Oost. In meer dan eenderde van de gevallen slaagde hij er niet in uit de probleemstelling af te leiden wat de centrale vraag was waarop het onderzoek een antwoord moest geven. Een bijna even groot aantal promovendi liet na de wetenschappelijke of maatschappelijke relevantie van het verrichte onderzoek in hun boek aan de orde te stellen. Oost, die verbonden is aan het Interfacultair Instituut voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Studievoordigheden (IVLOS) van de Universiteit Utrecht, erkent dat wetenschappelijk onder-

zoek ook van goede kwaliteit kan zijn zonder dat de probleemstelling voldoet aan alle eisen. Maar hij noemt het plausibel dat er een relatie bestaat tussen de manier waarop een probleemstelling is geformuleerd en de inhoudelijke kwaliteit ervan. Hij pleit er dan ook voor dat studenten al in de doctoraalfase leren hoe ze over onderzoek moeten rapporteren. Ook zouden zij in een vroeg stadium moeten worden getraind in het expliciteren van door hen gemaakte keuzes en gehanteerde vooronderstellingen. (EH/Ublad)

Nisine als alternatief antibiotica

Nisine, een stof die kort na de oorlog werd geïntroduceerd als conserveringsmiddel, zou een opmerkelijk alternatief kunnen vormen voor bestaande antibiotica. Dit meldt de Utrechtse onderzoeker dr. Eefjan Breukink in het vooraanstaande blad 'Science'.

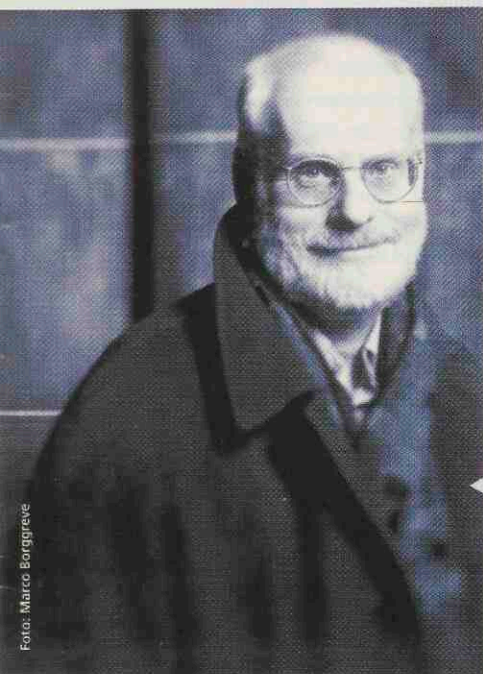
Breukink deed zijn ontdekking tijdens een speurtocht naar nieuwe soorten antibiotica. Die zijn nodig omdat steeds meer bacteriën resistent wor-

den tegen de middelen die op dit moment gebruikt worden. Een van de richtingen waarin wordt gezocht, is die van de antibacteriële peptiden. Dat zijn delen van eiwitten die zich aan de celwand van ziekteverwekkende bacteriën hechten en daarin een gaatje boren. Daardoor lopen de bacteriën letterlijk leeg en gaan ze dood. Bestaande antibiotica hechten weliswaar ook aan de celwand, maar doen er veel langer over om de bacterie te verzwakken en te doden. Hoe-

wel nisine, een peptide van 34 aminozuren dat wordt uitgescheiden door de melkzuurbacterie, al van oudsher geldt als effectief 'groen' conserveringsmiddel in onder meer smeltkaas, is nooit eerder gedacht aan de mogelijkheid om de stof te gebruiken als basis voor de fabricage van antibiotica. Breukink vermoedt dat dat komt omdat consumenten bezwaar zouden kunnen maken tegen een antibioticum dat ook als conserveringsmiddel wordt

gebruikt. Maar nu steeds meer bacteriën resistent worden tegen de bestaande antibiotica, besloot de Utrechtse onderzoeker, die op dit moment in Oxford vertoeft, toch om de eigenschappen van antibacteriële peptiden nader te onderzoeken. Hij koos daarbij voor nisine, omdat die stof krachtiger is dan andere peptiden. Uit het onderzoek bleek dat nisine zijn krachtige werking vooral dankt aan het feit dat het zich vast kan hechten aan een molecuul dat een cru-

ciële rol speelt bij de vorming van de celwand van de bacterie. Vandaar dat het effectiever is dan andere peptiden in het doorboren van die celwand. Dit gegeven, gecombineerd met het feit dat ook na vijftig jaar gebruik als conserveringsmiddel geen bacteriën zijn gevonden die resistent zijn tegen nisine, biedt volgens Breukink voortreffelijke aanknopingspunten voor het ontwikkelen van een nieuwe generatie zeer effectieve antibiotica. (EH/Ublad)

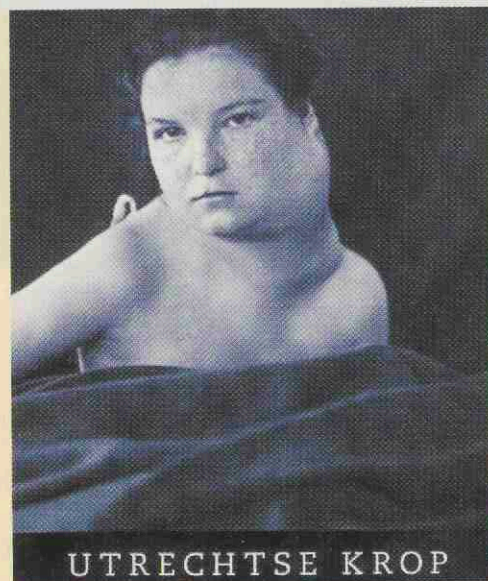
Eredoctoer Ton Koopman 'draagt bij aan de hedendaagse muzikale verbeelding van het christelijk geloof'.

Eredoctoraat voor Koopman en Goldman-Rakic

De Universiteit Utrecht verleent eredoctoraten aan neurobiologe prof.dr. Patricia Goldman-Rakic en aan musicus Ton Koopman. Het eredoctoraat voor Patricia Goldman-Rakic wordt uitgereikt tijdens de viering van de 364ste Dies van de Universiteit Utrecht, op 27 maart 2000. Ton Koopman ontvangt zijn eredoctoraat op vrijdag 24 maart, tijdens een speciale bijeenkomst. Dezelfde avond vindt de Nederlandse première plaats van de door Ton Koopman gereconstrueerde en gedirigeerde Markus Passion van Johan Sebastian Bach in het Utrechtse Vredenburg.

Musicus en muziekwetenschapper Ton Koopman krijgt het eredoctoraat voor zijn bijdragen aan het onderzoek naar en de vertolking van het oeuvre van Bach, met name van de passies en de cantates.

De Diesrede op maandag 27 maart wordt uitgesproken door prof.dr. W.P.M. Hoekstra onder de titel: 'Meer dan DNA alleen' Lezers van *Illustrer* kunnen voor deze plechtigheid kaarten bestellen via (030) 2533068 of email; p.vanderveer@bs.uu.nl

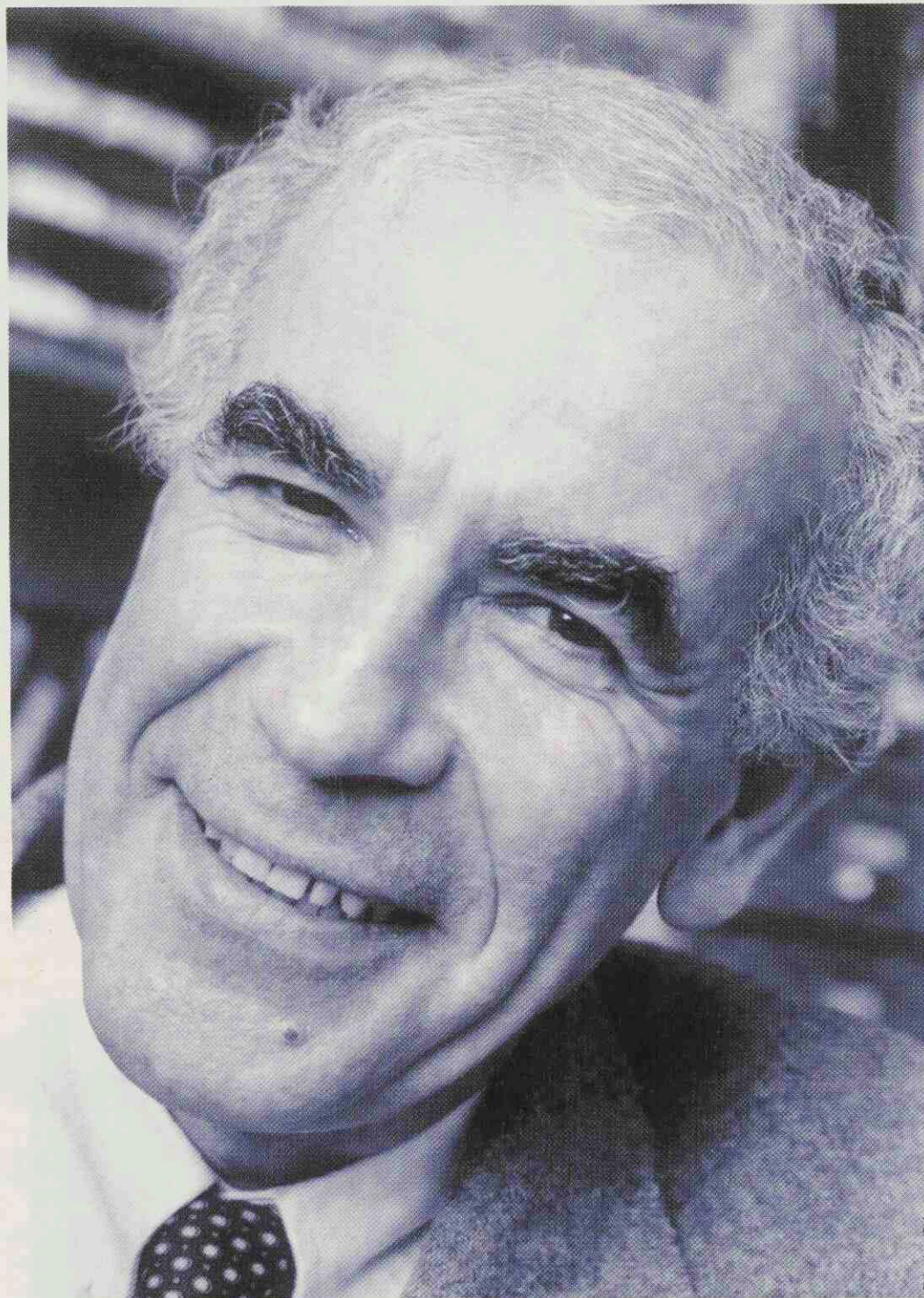
UTRECHTSE KROP

Op 29 februari opende het Universiteitsmuseum twee fototoonstellingen. Opgenomen 1850 - 1925, een selectie uit de fotoverzameling van de Universiteit Utrecht. En *Utrechtse Krop*, een verzameling van unieke medisch historische foto's en recent materiaal van fotograaf Paul Kooiker.

Informatie: (030) 253 80 08. www.museum.uu.nl

Hersenonderzoeker Dick Swaab over de ziekte van Alzheimer

Gebruik je hersens

prof. dr. Dick Swaab: 'Sekseverschillen in de hersenen komen terug bij de ziekte van Alzheimer'

Hem valt de twijfelachtige eer te beurt dat een stukje van de menselijke hersenen naar hem genoemd is. Het 'kwabje van Swaab' - bij homoseksuele mannen groter dan bij heteroseksuelen - hield in 1989 de gemoederen danig bezig. Tegenwoordig houdt prof. dr. Dick Swaab (55), hoogleraar Neurobiologie aan de Universiteit van Amsterdam en directeur van het Nederlands Instituut voor Hersenonderzoek, zich vooral bezig met onderzoek naar de ziekte van Alzheimer. Op 14 april verzorgt hij de David de Wiedlezing in Utrecht.

'Ik heb mij altijd geïnteresseerd voor seksegerelateerde verschillen in de hersenen', zegt Swaab. 'Sekseverschillen in de hersenen blijken ook terug te komen bij de ziekte van Alzheimer.'

Bij de ziekte van Alzheimer wordt het geheugen langzaam uitgewist. De patiënt legt de ontwikkeling van baby tot volwassene in omgekeerde richting af. Wat ooit geleerd werd, wordt vergeten. De patiënt raakt volkomen ontredderd en eindigt veelal in foetushouding op bed. Hoewel Alzheimer al in de 19e eeuw bekend was en al in 1907 goed werd beschreven was de ziekte lange tijd zeldzaam. De vroege vorm viel wel op, maar die kwam weinig voor. De meest voorkomende vorm is Alzheimer op latere leeftijd. Dat die vorm nu zoveel voorkomt, is een gevolg van het feit dat mensen steeds ouder worden. 'Je kunt Alzheimer zien als de tol die we daarvoor moeten betalen', stelt Swaab. 'Maar accepteer je dat? Je kunt bij zo'n ontlusterende ziekte niet zeggen dat die nu eenmaal bij het einde van het leven hoort. Om de kwaliteit van het leven te bewaken, moet je er iets aan doen.'

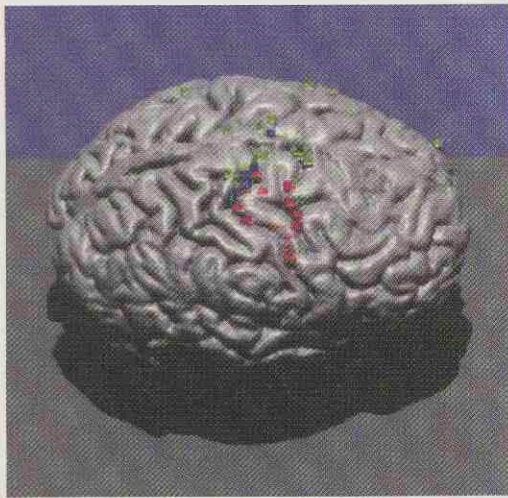
Nederlandse Hersenbank

Nog steeds is de aanwezigheid van veranderingen in de hersenen (de 'neuritische plaques' en 'neurofibrillaire tangles') de enige echt betrouwbare diagnose voor Alzheimer. Daarvoor moeten de hersenen na het overlijden worden onderzocht. Voor onderzoek zijn ook hersenen nodig van pas overleden patiënten en gezonde mensen. Om hersenonderzoek te kunnen doen, richtte Swaab in 1985 de Nederlandse Hersenbank op. 'Inmiddels heeft de Hersenbank zo'n tweeduizend hersenen ter beschikking gesteld aan 360 onderzoeksgroepen in twintig verschillende landen', meldt Swaab.

De Nederlandse Hersenbank is in staat binnen zes uur na een overlijden de hersenen uit te prepareren. Die snelheid is nodig omdat de chemie van de hersenen zo min mogelijk mag veranderen.

De ziekte van Alzheimer is aanvankelijk vooral bestudeerd in families die erfelijk belast zijn met de ziekte. 'Dat heeft de aandacht te sterk gericht op de stapeling van eiwitten die toxisch voor de hersencellen zouden zijn en zo tot celdood en dementie leiden', zegt Swaab. Hij meent dat de familiale aandoening een verbijzondering is van de seniele dementie die op latere leeftijd optreedt. 'Zulk onderzoek belicht slechts een deel van het verhaal. Celdood vind je slechts in enkele hersenstructuren. Naar mijn indruk is het veel belangrijker dat de hersencellen weliswaar blijven leven, maar kleiner en minder actief worden.'

Dat is een constatering die verstrekkende conse-

quenties heeft voor therapie, meent hij. 'Dode cellen kunnen niet tot leven gewekt worden. Bij kleine, inactieve, maar levende cellen is er altijd de kans dat ze door therapie geactiveerd kunnen worden.'

De gangbare theorie voor de ziekte van Alzheimer is dat door het gebruik van de hersenen steeds meer schade in de cellen ontstaat, wat uiteindelijk leidt tot onherstelbare schade en celdood. De aanwezigheid van een bepaalde genetische opmaak (zoals het ApoE-4 gen) versnelt dit proces van 'wear and tear', evenals hart en vaatziekten, roken en het hebben van het vrouwelijke geslacht. Dat laatste waarschijnlijk omdat na de menopauze de productie van oestrogeen wegvalt. Oestrogeen en - bij mannen - testosteron beschermen tegen Alzheimer.

Biologische klok

Swaab zet daar zijn 'use it or lose it' theorie tegenover. Het gebruik van de hersencellen houdt ze juist jong, stelt hij. Dit in tegenstelling tot de cellen in de rest van het lichaam. 'Kijken naar sport is gezonder dan zelf sporten', zegt Swaab, die niet de indruk maakt een fanatiek sporter te zijn, met pret-oogjes. 'Je hersencellen zijn dan wel actief, maar je lichaamscellen niet.' Vanuit die gedachte is het begrijpelijk dat goede scholing en een veeleisende baan blijken te beschermen tegen de ziekte van Alzheimer.

Omdat de hersencellen er nog liggen kunnen ze

Kijken naar sport is gezonder dan zelf sporten

met therapie gereactiveerd worden. Verschrompeling van het gebied van de biologische klok verstoort bijvoorbeeld het slaapwaakritme van Alzheimerpatiënten. Daardoor doen ze hazenslaapjes overdag en spoken ze 's nachts rond. 'Licht stimuleert de biologische klok. Dagelijks een paar uur buiten lopen is al voldoende om deze cellen te activeren', zegt Swaab, die het daarom betreurt dat veel ouderen nauwelijks buiten komen vanwege personeelsgebrek of het ontbreken van zorgzame familieleden. 'In China zit een familielid naast het bed van elke Alzheimerpatiënt. Die gaat ook met hen naar buiten', weet Swaab, die in Beijing betrokken is bij de oprichting van het eerste Chinese Alzheimercentrum.

De 'use it or lose it'-hypothese biedt ook perspectieven voor andere technieken die de hersencellen sti-

muleren. Een vroege diagnose van de ziekte is daarbij echter wenselijk, maar tot nu toe is die niet eenvoudig. Als therapie komen cognitieve inspanningen in aanmerking, maar ook technieken waarbij de cellen door elektrische signalen van buitenaf worden geprikkeld. En natuurlijk de biochemie, waarbij op hersencellen gerichte chemische boodschappers en groeifactoren kunnen worden ingezet. 'Daar is nog een lange weg te gaan', waarschuwt Swaab. 'In Amerika is men begonnen met genterapie met groeifactoren. Er worden genen in de hersenen gebracht die de verschrompelde cellen stimuleren, maar er zijn nog geen eenduidige resultaten.'

Euthanasie

Swaab meent dat het huidige onderzoek pas bij een volgende generatie wereldburgers vruchten zal afwerpen. De komende decennia zullen er twee tot drie keer zoveel patiënten met de ziekte van Alzheimer zijn dan nu. 'Dat feit zouden we niet uit de weg moeten gaan. We moeten ons de vraag stellen wat we dan zouden doen.'

Als je bij je volle verstand een euthanasieverklaring opstelt voor het geval je later dement wordt, is die niet rechtsgeldig als dat inderdaad gebeurt. In tegenstelling tot een testament, constateert Swaab oprecht verbaasd. 'Euthanasie wordt nog nauwelijks geaccepteerd door de samenleving, maar een goed voorbereid afscheid kan blijvend goede herinneringen voor de nabestaanden betekenen.' Artsen zouden daar vaker met hun patiënten over moeten praten, vindt Swaab. En natuurlijk over de mogelijkheid om door het afstaan van de hersenen voor obductie mee te werken aan betere kansen voor toekomstige generaties. Je bent directeur van een hersenbank of je bent het niet.

[Maarten Evenblij]

Uitnodiging David de Wiedlezing

14 april 2000

Op 14 april houdt professor dr. D.F. Swaab de jaarlijkse David de Wiedlezing. De titel van zijn lezing: 'Alzheimer onderzoek, het begin van een beter einde'.

Lezers van Illuster zijn van harte uitgenodigd deze bijeenkomst bij te wonen.

Voor nadere informatie en opgave: zie Illusterzake, pagina 18.

Illusterzide

De Universiteit Utrecht in de pers

Bestuursvoorzitter Jan Veldhuis over het verschil tussen universiteit en hogeschool: 'Universiteiten verschillen hemelsbreed van hogescholen, en dat moet vooral zo blijven. In plaats van naar het HBO te lonken, moeten universiteiten zich richten op instellingen waar het echt om gaat: de buitenlandse universiteiten. Universiteiten moeten hun studenten voor een deel van hun studie naar het buitenland sturen en buitenlandse studenten onderwijs bieden.'

[NRC Handelsblad, 15 januari 2000]

Dr. Nienke Endenburg van de faculteit diergeneeskunde op een landelijke hondenpoepconferentie. 'Veel Nederlandse gemeenten weten zich geen raad met hondenpoep. De meeste dorpen en steden kennen wel een opruimplicht voor drollen of hebben hondentoiletten aangelegd, maar vaak met weinig succes. Het beleid in Nederland staat nog in de kinderschoenen, en dat terwijl de drol de grootste irritatiebron is voor Nederlanders.'

[Volkscrant, 14 januari 2000]

Bijzonder hoogleraar klinische genetica F. Bee-mer over prenatale preventie. 'Steeds meer mensen willen van tevoren weten of hun kind gezond is. Begrijpelijk, mensen van nu willen hun leven zoveel mogelijk uitstippelen. Ze krijgen dus laat en weinig kinderen die dan ook zo gezond mogelijk moeten zijn. Maar de illusie moet niet worden gewekt dat ouders het leven van hun kind altijd in handen hebben. De perfecte, maakbare mens bestaat niet.'

[Utrechts Nieuwsblad, 8 januari 2000]

Professor in de gedragsbiologie J. van Hooff over de drijfveer van zinloos geweld. 'Elke vorm van geweld geeft de dader een zekere voldoening. Uit onderzoek naar het gedrag van apen kunnen we concluderen dat geweld in de dierenwereld altijd een functie of motief heeft. Onder de chimpansees wordt agressie of geweld gebruikt om de sociale orde in de groep te handhaven. De opvatting dat het menselijk geweld te verklaren is uit evolutie, is in opmars. In de mens is meer beestachtigheid dan we dachten. Maar het gros van de tijd leeft een apenkolonie vreedzaam. Net als de mensaamenleving.'

[Utrechts Nieuwsblad, 21 december 1999]

Miriam Fris van het Centrum voor verslavingsonderzoek over gokverslaafden. 'Gokverslaafden en mensen uit hun directe omgeving hebben baat bij gespreksgroepen met lotgenoten. Veel gokkers komen hierdoor definitief van hun verslaving af. Het grote succes van de gespreksgroepen zit in de nauwe samenwerking tussen verslaafden en hun familie of andere naasten.'

[Trouw, 1 december 1999]

De sprong

Afgestudeerd, en dan?

Floor Gerritsma, 26 jaar
Opleiding: Literatuurwetenschap
Afgestudeerd mei 1998
Baan: bureauredacteur bij Prometheus/
Bert Bakker

Mei 1998. Niks nieuwe lente nieuw geluid als Floor Gerritsma afstudeert in de Literatuurwetenschap. Wel een gapend, zwart gat. 'Ik wist bij god niet wat ik kon, wat ik wilde. Daar maakte ik me flink zorgen over, want hoe kom je daar achter?'

'In mijn wanhoop overwoog ik zelfs de IT'

'Trainee bij een grote organisatie? Starten als office manager om daarna door te stromen? Account manager? Ik kwam er niet uit, uit die wirwar van vage terminologieën en functies waarvan ik geen benul had wat het inhield. Ik ben met veel mensen gaan praten, en heb me laten voorlichten door een uitzendbureau. Dat proces van wikken en wegen heb ik heel intensief en bewust doorgemaakt. Ik kon alles en tegelijk ook helemaal niets. Overigens durfde ik pas later tegen de mensen in mijn omgeving te zeggen dat ik er nog geen idee van had welke kant ik op wilde. Dan werd ik schaaftachtig aangekeken, want 'men' verwacht alles van je, behalve deze onzekerheid.'

Ook haar studiekeuze was van het type hinkstap-sprong: na een paar maanden rechten deed ze een jaar Nederlands. Studie nummer drie, Literatuurwetenschap, vond ze daarentegen meteen 'waanzinnig leuk', omdat de literatuur daar in een breed perspectief wordt geplaatst, en theoretischer en filosofischer wordt benaderd dan bij Nederlands. 'Ik heb nou eenmaal niets met mensen die alles van Hermans hebben gelezen.'

Na een studentenstage bij Prometheus/Bert Bakker

bleef ze op freelancebasis bureauredacteur bij deze uitgeverij. 'Ze hadden genoeg werk voor me, maar geen vast contract. Ik zocht verder en zag dat voor de leuke functies steeds een econoom of jurist gevraagd wordt. In mijn grootste wanhoop heb ik er zelfs aan gedacht mezelf in de IT los te laten. Ondertussen kreeg ik een contract bij Prometheus van drie dagen, maar dat zag ik alleen als broodwinning, niet als serieuze baan. Ik bleef om me heen kijken en besloot bij de letteren te blijven. Eerst werkte ik twee dagen per week bij een tekstbureautje, later deed ik organisatorische klussen voor een hip snowboardmagazine. Het grote keerpunt kwam afgelopen najaar, toen Prometheus me een contract bood van een half jaar, voor vier dagen in de week. Als bureauredacteur. En ik zei ja! Mijn omgeving moest daar wel om lachen natuurlijk. Al dat getwijfel lijkt voor niets te zijn geweest, maar ik wilde goed om me heen kijken. Deze baan is het nu helemaal, met een vast contract. Ach, ik doe alles met een waanzinnige omweg. Saai is het in elk geval niet.'

[Chiara Soldati]

Ornstein promotor van de eeuw

De meest productieve Utrechtse promotor van de afgelopen eeuw is de natuurkundige Leonard Salomon Ornstein. Met 93 promoties in 23 jaar blijft hij de tweede op de ranglijst, David de Wied, nipt voor. Het Utrechts Universiteitsblad maakte een top 25 van proefschriftbegeleiders in de twintigste eeuw.

Ornstein werd in 1914 in Utrecht tot hoogleraar benoemd maar mocht zijn laboratorium na mei 1940 vanwege zijn joodse afkomst niet meer betreden. In die relatief korte periode wist hij het toch klaar te spelen om liefst 93 promovendi te begeleiden. Daarmee staat hij bovenaan de ranglijst van de 25 meest succesvolle promotoren van de twintigste eeuw. Hij wordt op de voet gevolgd door de farmacoloog David de Wied, die vanaf zijn benoeming tot hoogleraar in 1963 86 promovendi onder zijn hoede had. De meest succesvolle vrouwelijke promotor was de biologe Johanna Westerdijk. Na haar benoeming tot hoogleraar in 1917 begeleidde zij 42 promovendi, nèt niet genoeg voor een plaatsje in de top-25.

Het U-blad turfde ook de promoties in 1999. Promotor van het jaar is J. Verhoef (Geneeskunde) met een indrukwekkend aantal promovendi: 11 in één jaar. De tweede plaats wordt gedeeld door vier hoogleraren, die ieder goed zijn voor zes promoties. Dit zijn W. van den Akker (Letteren), P. Baehr (Rechten), R. Kaptein (Scheikunde) en J. Sixma (Geneeskunde).

De Utrechtse natuurkundigen in 1922. Zittend links Ornstein met rechts naast hem met witte baard Julius. Geheel rechts Minnaert.

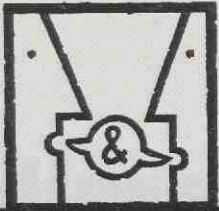
Ook het aantal promoties in 1999 per faculteit is geteld. Geneeskunde staat bovenaan met 101 promovendi. Wijsbegeerte is de hekkensluiter met 3 promovendi. In totaal promoveerden in Utrecht 374 personen. Daarvan is 37% vrouw. Het percentage vrouwen is niet gelijkmatig over de faculteiten verdeeld. Zo bedraagt het percentage vrouwelijke promovendi bij Natuur- en Sterrenkunde 10%, maar bij Rechten en Sociale Wetenschappen respectievelijk 59 en 55%.

[Erik Hardeman/Ublad]

PROMOTOR VAN DE EEUW

1	L. Ornstein (Natuurkunde, 1914)	93
2	D. de Wied (Geneeskunde, 1963)	86
3	J. Sixma (Geneeskunde, 1975)	79
4	J. Verhoef (Geneeskunde, 1980)	73
5	J. Overbeek (Scheikunde, 1946)	71
6	J. Geus (Scheikunde, 1980)	69
7/8	H. Zwaardemaker (Geneeskunde, 1897)	67
	J. Vliegthart (Scheikunde, 1980)	
9	C. Went (Biologie, 1896)	64
10	P. Endt (Natuurkunde, 1955)	63
11/12	H. Kruyt (Scheikunde, 1916)	62
	W. Gispen (Geneeskunde, 1980)	
13/14	J. Gonda (Letteren, 1943)	61
	W. Seinen (Biologie / Dierg. 1984)	
15	C. de Vooys (Letteren, 1915)	58
16	S. de Laat (Biologie, 1987)	56
17	F. Kögl (Scheikunde, 1930)	54
18	G. Blasse (Scheikunde, 1970)	52
19/20	K. Winkler (Geneeskunde, 1947)	51
	L. van Deenen (Scheikunde, 1961)	
21/22	C. de Langen (Geneeskunde, 1938)	50
	A. Haspels (Geneeskunde, 1969)	
23/24	C. Drooger (Aardwetenschappen, 1966)	49
	O. Schuiling (Aardwetenschappen, 1972)	
25	H. Westenbrink (Geneeskunde, 1946)	47
	J. Westerdijk (Biologie, 1917)	42

In deze lijst zijn alleen promoties aan de (Rijks)Universiteit Utrecht meegeteld.

Vakgenoten

Docent en afgestudeerde over elkaar,
de opleiding en de arbeidsmarkt

Leen Dorsman over Maartje Janse: 'Maartje legt wel even uit hoe het zit.'

Maartje Janse over Leen Dorsman: 'Leen heeft echt belangstelling voor zijn studenten'

Ze delen hun liefde voor de negentiende-eeuwse burgerij en hebben beiden het vermogen om altijd weer die ene essentiële vraag te stellen: waar ben ik als historicus eigenlijk mee bezig? Leen Dorsman en Maartje Janse. Hij is toegevoegd universitair docent historiografie, zij is net bij Leen afgestudeerd in de cultuurgeschiedenis. Nu Leen gelauwerd is tot 'Docent van het jaar' van de Universiteit Utrecht, geven Maartjes onderwijsaspiraties hun meester-leerling-relatie een extra dimensie.

Leen Dorsman

'Je staat voor zo'n zaal met een man of honderd, en dan begint er langzaam iets van onderuit je rug naar boven te kruipen. Dat is het 'goedcollegegevoel'. Dan kan het niet meer stuk. Een paar keer kreeg ik applaus na afloop, zoals na mijn uitweiding over lesgeven. Ik vertelde dat ik ook nog wel eens nerveus ben voor een college, dat ik me vroeger met twee handen vasthield aan de lessenaar. Dat heeft met aarding te maken, met veiligheid. Tijdens mijn colleges leren studenten in het openbaar te spreken, dat vinden ze verrekke lastig. Maartje niet, die is van zichzelf verbaal sterk. Ik wist niet wie mijn kandidaatstelling als docent van het jaar zou verdedigen, maar toen ik stomtoevallig Maartje bij de jury vandaan zag komen, wist ik: 'Aha, mijn kansen zijn enorm gestegen.'

De Utrechtse Historische Studenten Krings droeg Leen Dorsman voor als 'Docent van het jaar', omdat hij niet alleen wordt gezien als de verpersoonlijking van de vraag: waar ben ik als historicus precies mee bezig, maar ook omdat hij zijn studenten in staat stelt daarop een zinnig antwoord te formuleren. Hij was bovendien favoriet vanwege zijn wervelende hoor en werkcolleges, zijn persoonlijke toegankelijkheid en zijn actieve rol in de onderwijsvernieuwing. 'De prijs zie ik als waardering van de mensen met wie ik de hele dag werk. Ik was trots op mijn studenten, omdat het schriftelijke rapport dat ze over mij opstelden, met kop en schouders uitstak boven de rest. Het was geen obligaat geklets, maar een goed geformuleerd verhaal.' Leen heeft de laatste jaren al in zoveel onderwijscommissies gezeten, dat hij zijn didactische vaardigheden niet nog meer zal 'uitventen'. 'Ik blijf gewoon mijn werk doen. En genieten. Bovendien: kan ik het een ander wel leren? Ik kan alleen maar zeggen: probeer het enthousiasme te pakken te krijgen, daar gaat het om in het onderwijs.'

Ons vak biedt schoonheid en troost

Foto: Ivar Pel

Door zijn persoonlijke betrokkenheid storten veel studenten hun hart bij hem uit. 'Ik vind dat ik altijd een luisterend oor moet bieden, omdat het vak dat ik geef een hoop kan losmaken. Alleen al door mijn vraag: is geschiedbeoefening wel een wetenschap?'

Maartje Janse

Maartje Janse was, net als Leen Dorsman, als kind al gefascineerd door de geschiedenis. Op de lagere school wist ze zelfs: ik kan het beter uitleggen. 'Dat is nou typisch Maartje', zegt Leen. 'Zij zal wel even uitleggen hoe het zit. Ze hoort tot de mensen van wie je blij bent dat je ze onder je hoede hebt gehad. Voor ons allebei heeft het vak een culturele dimensie. Het biedt schoonheid en troost.'

Geschiedenis tot leven laten komen

Maartje Janse studeerde in november af bij Leen Dorsman. Haar scriptie, die binnenkort wordt uitgegeven in de reeks Utrechtse Historische Cahiers, gaat over de negentiende-eeuwse Maatschappij tot Nut van den Javaan. Maartje volgt nu een postacademische lerarenopleiding van een jaar bij het IVLOS.

'Ik vond Leen een aardige docent en bij aardige docenten doe je meer je best. Dat komt je studieresultaten ten goede.' Ze vindt dat Leen een positieve instelling heeft. Als voorbeeld noemt ze het bespreken van papers. 'Dat is altijd spannend, want daar heb je drie maanden aan gewerkt. Andere docenten zeggen: je had harder kunnen werken, je hebt kansen laten liggen. Dat is misschien ook de strekking van Leens woorden, maar hij geeft je nooit het gevoel dat je het slecht hebt gedaan. Hij licht zijn beoordeling altijd toe.' Ze voegt eraan toe: 'Docenten hebben er geen idee van hoe groot de persoon-

lijke betrokkenheid van studenten is. Ook Leen was verbaasd toen ik eens zei dat ik een paar nachten had wakker gelegen van m'n scriptie.' Maartje merkt op dat ze niet alleen veel geleerd heeft over de geschiedenis, maar ook over het onderwijs. 'Net als Leen vind ik het belangrijk dat je kennis niet overdraagt om de kennis, maar dat je studenten opleidt tot zelfverzekerde kritische mensen, die met enige afstand naar de maatschappij kunnen kijken. Ik denk dat je ook mensen die van huis uit minder geletterd zijn, veel van de geschiedenis kunt meegeven. Kinderen moeten de hele dag op school lullige oefeningetjes doen, maar bij geschiedenis krijgen ze eindelijk iets wezenlijks te horen. Dan moet je natuurlijk niet met dorre feiten aankomen, maar de geschiedenis levend maken. Laat de kinderen maar een familiestamboom maken in de les, en vertel dan over hun overgrootvaders en de industriële revolutie.'

Volgens Maartje probeert Leen altijd zo snel mogelijk de namen en voorkeuren van zijn studenten te kennen. 'Ook al zijn het er 80, hij onthoudt wat hun favoriete periode of schrijver is. Hij heeft echt belangstelling voor zijn studenten. Ik zou ook best op universitair niveau willen werken, maar ik ben erachter gekomen dat ik in het academische wereldje te veel op mijn tenen moet lopen. Het ging allemaal maar net.'

Leen roept uit: 'Maar net? Je bent cum laude afgestudeerd!' 'Maar dat wilde ik ook graag', zegt Maartje. 'Dat maakt het zo moeilijk, snap je? Iedereen die iets wil bereiken in het leven heeft een soort faalangst. Stel dat het niet lukt. Ik ga niet een studie beginnen en er niet goed in worden, dat vind ik zonde van mijn tijd. Ik ga het liefst voor de negen.'

[Chiara Soldati]

Zie ook Nieuwspagina 4

'Universitair systeem belemmert interne loopbaan'

Vrouwelijke wetenschappers bereiken

Foto: Ivar Pel

'Ik heb lang verdrongen dat ik ambitieus ben. Met dat woord wilde ik niet geassocieerd worden.' Vrouwen genoeg op de Nederlandse universiteiten, ook in Utrecht. Maar hun aandeel in het hoglerarencorps is nog altijd minimaal. Zeker als je op zoek gaat naar wetenschappers uit eigen kweek. Hoe komt het toch dat zij zo slecht doorstromen naar de top?

De opdracht luidde: interview een Utrechtse vrouwelijke hoogleraar die zelf aan de Universiteit Utrecht gestudeerd heeft. Dat viel niet mee. Uiteindelijk vond de redactie van *Illustrer* er een: Jozien Bensing (1950), hoogleraar gezondheidspsychologie. We maken een afspraak voor een interview op het Nivel (Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg), waar Bensing al vijftien jaar directeur is. Ze is niet verbaasd als ze hoort hoe

moeizaam de speurtocht is verlopen. 'Een tijd geleden hadden we een bijeenkomst van vrouwelijke hoogleraren uit heel Nederland. Ik hoorde opmerkelijk veel buitenlandse accenten en ben toen eens gaan turven: zes van de dertig vrouwelijke hoogleraren kwamen uit het buitenland: uit Italië, Ierland, Engeland, Libanon en België. De meeste anderen, onder wie ikzelf, hadden ook niet via de eigen universiteit carrière gemaakt. Heel merkwaardig. Toen

ik dat eenmaal geconstateerd had, zag ik het overal. Er moeten in het universitaire systeem onzichtbare belemmeringen zijn die een interne loopbaan voor vrouwen bemoeilijken. Ik denk dat een vrouw 'van buiten' begerenswaardiger is, minder gezichtsverlies oplevert dan een vrouw die intern promotie maakt en haar collega's dus passeert.'

Zelf heeft Bensing nooit het hoogleraarschap geam-

zelden de top

bieerd. 'Ik ging al tijdens mijn studie bij het Nivel werken. Daar ben ik langzamerhand opgeklimmen. Een jaar na mijn benoeming tot directeur, in 1985, kreeg ik mijn eerste kind. Tijdens mijn zwangerschapsverlof had ik zeeën van tijd en bedacht ik dat ik toch maar eens moest promoveren. Zet maar in je artikel dat een zwangerschapsverlof een uitstekend sabbatical kan zijn. Je hebt meer afstand tot je werk en je kunt er beter over nadenken. Mijn tweede kind kreeg ik in 1987 en in 1991 ben ik gepromoveerd. Binnen enkele weken lagen er drie aanbiedingen voor een hoogleraarschap. Ik heb toen gekozen voor Utrecht. Ik heb hier als student een goede tijd gehad. Dat geeft toch een emotionele verbondenheid. En Utrecht was de eerste die mij vroeg.'

Macht of status

'Wat ik na mijn promotie wil worden?' Els Rose (1972) moet om zichzelf lachen als ze het antwoord geeft. 'Professor natuurlijk!' Dan serieus: 'Ik snap ook wel dat de universiteit me zo'n baan niet onmiddellijk na mijn promotie in de schoot zal werpen. Ik wil wel heel graag in de wetenschap blijven werken. Hoewel, ik zou na mijn promotie niet nog eens vier jaar met mijn neus tegen de muur willen zitten. Onderzoek is heerlijk, maar eigenlijk ben ik het gelukkigst als ik onderwijs geef, hoewel dat veel intensiever is dan onderzoek doen.'

Rose ontvangt nu nog een beurs om in haar levensonderhoud te voorzien, maar binnenkort wordt ze aio bij mediaevistiek. Dan heeft ze de status van universitair medewerker, met alle voordelen van dien. Ze werkt aan een proefschrift over vroegmiddeleeuwse, Gallische liturgie. Een jaar lang heeft ze gewerkt aan de vertaling van een boek dat stamt uit 700. Nu is ze bezig met het commentaar erop. Over een jaar loopt haar aanstelling als aio af. Hoe groot schat ze de kans dat ze aan de universiteit kan blijven? 'Wat ik om me heen zie, stemt me niet vrolijk. Vacatures voor vaste banen zijn er nauwelijks. Collega's zwerven van postdoc- naar postdoc-plaats. Die voortdurende onzekerheid over je toekomst lijkt me vreselijk.'

Zwangerschap is uitstekend sabbatical

Overigens betwijfelt Rose of het hoogleraarschap de ideale baan is. 'Hoogleraren zijn vooral manager. Dat lijkt me niet aantrekkelijk. Het gaat me niet om besturen, ik wil met mijn kennis aan de slag. Dus als je vraagt wat ik wil worden, is het eigenlijk: onderzoeker en docent. Wat dat betreft jaag ik geen status na. Of macht.'

Op de middelbare school behoorde Rose tot de doelgroep die volgens de overheid vaker moest kiezen voor 'exact'. 'Belachelijk. Ik ben altijd een letterkind geweest. Ik heb nooit begrepen waarom letteren een b-keuze zou zijn. Eigenlijk heb ik op de universiteit weinig last gehad van het feit dat ik een vrouw ben. Ook geen voordeel trouwens. Volgens mij is het voor je loopbaan veel belangrijker

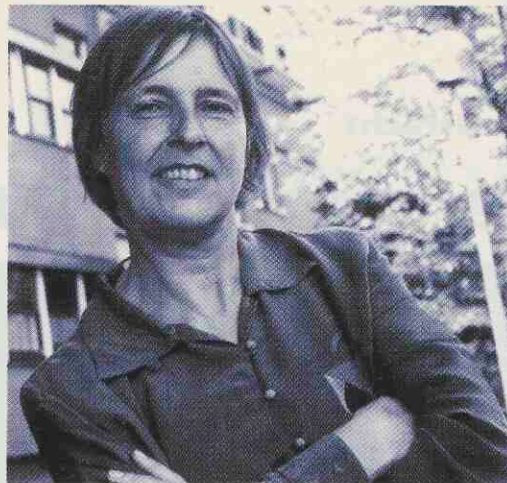

Foto: Ivar Pel

dat je weet wat je wilt en dat uitstraalt. Ik denk dat dat me tot nu toe het meest geholpen heeft.'

Andere cultuur

Jozien Bensing is zowel hoogleraar als directeur van Nivel. 'Extern heb ik veel bestuursfuncties met prestige. Zo ben ik bestuurslid van de Sociaal Wetenschappelijke Raad van de KNAW, en lid van de Adviesraad voor Wetenschap en Technologiebeleid (AWT), die minister Hermans adviseert. Ook binnen NWO ben ik bestuurlijk actief. Maar binnen mijn eigen faculteit worden de bestuurlijke functies toch automatisch onder mijn mannelijke collegae verdeeld, al roept iedereen dat dat toeval is.'

Op het Nivel heeft Bensing relatief gemakkelijk carrière kunnen maken. Op de universiteit ging het moeizamer. Ze werd decaan van de faculteit Sociale Wetenschappen, maar stapte na grote meningsverschillen op. Afgezien van het voorzitterschap van een adviescommissie van het college van bestuur heeft Jozien Bensing binnen de universiteit geen bestuurlijke functies meer. 'Nu concentreer ik me bij de universiteit op onderwijs en onderzoek.'

De verschillen in cultuur tussen beide organisaties zijn immens, beaamt ze. 'De universiteit is heel individualistisch. Iedereen is bezig met zijn eigen loopbaan, zijn eigen publicaties, zijn eigen positie. Het Nivel is veel meer teamgericht. We zijn blij als iemand van ons een project binnenhaalt of een artikel publiceert. Vrouwen, ik ook, voelen zich prettiger bij dat teamgerichte werken. Ik heb heel lang verdrongen dat ik ambitieus ben. Met dat woord wilde ik niet geassocieerd worden. Maar ik ben het natuurlijk wel, alleen op een andere manier dan mannen het vaak zijn. Ik kan heel trots en tevreden zijn als de dingen goed lopen. Een voorbeeld: we hebben net met 140 Nivelmedewerkers op de hei gezeten, om te brainstormen over de toekomst. Het programma was heel goed. Daar beleef ik veel lol aan. Maar ik hoef niet zo nodig op het podium: kijk eens hoe goed ik dit allemaal heb bedacht.'

Hoe luidt haar advies aan jonge meiden die nog aan het begin van hun universitaire loopbaan staan? 'Het belangrijkste is: word zichtbaar. Roep het als je iets wilt. Als je wacht tot je gevraagd wordt, eindig je aan de zijlijn en raak je waarschijnlijk gefrustreerd.' Haar belangrijkste oplossing voor het gebrek aan vrouwen op hoge posities op de universiteit klinkt eenvoudig: er moeten er veel tegelijk komen. 'Vrouwen branden snel op in de huidige universitaire cultuur. Als er meer zijn, moet die cultuur wel veranderen. Daarom ben ik voor maatregelen om het aantal vrouwen kunstmatig te verhogen. Als we het natuurlijk verloop moeten afwachten, komen we er nooit.'

[Tanny Dobbelaar]

Hoogleraar Jozien Bensing: 'Utrecht was de eerste die me vroeg. En ik had hier gestudeerd. Dat schiept toch een emotionele band.'

Vrouwen in de wetenschap

In het studiejaar 2000/2001 vindt een doorbraak plaats. Voor het eerst in de geschiedenis van de Nederlandse universiteiten zijn er meer vrouwen dan mannen ingeschreven als eerstejaarsstudent. Het is weliswaar geen ruime voorsprong, maar toch: 50,1% vrouwen tegenover 49,9% mannen. Ook binnen de totale Nederlandse studentenpopulatie doen vrouwen het niet slecht, want op dit moment is 47% van de studenten vrouw. Wie denkt dat het wetenschappelijk personeel van de universiteiten hiervan een afspiegeling is, vergist zich. Hoe hoger de rang, hoe minder vrouwen. Van de aios' is 36,6% vrouw, van de docenten 18,9% en van de hoofddocenten 7,2%. Vrouwelijke hoogleraren zijn helemaal schaars. Slechts vijf procent van hen is vrouw. Internationaal gezien scoort Nederland daarmee nèt iets beter dan Botswana.

De situatie in Utrecht is ietsje gunstiger dan het landelijk gemiddelde. Het percentage vrouwelijke studenten/medewerkers aan de Universiteit Utrecht:

	1989	1997
studenten	54	57
aio's	31	48
docenten	18	25
hoofddocenten	7	10
hoogleraren	3	6

Stimuleringsprogramma Aspasia

Van de 22 aanvragen die de Universiteit Utrecht eind januari heeft ingediend voor een subsidie uit het Aspasia-stimuleringsprogramma voor vrouwen in de wetenschap, is er slechts één afkomstig uit de bèta hoek. Letteren is met acht aanvragen Utrechts topscorer.

Het Aspasiaprogramma werd vorig najaar gelanceerd door de landelijke onderzoeksorganisatie NWO om vrouwelijke onderzoekers in een udfunctie de kans te bieden door te stromen naar een seniorpositie (vroeger universitair hoofddocent geheten). Op die manier hoopt NWO het aantal 'professorabele' vrouwen in ons land te vergroten. In totaal worden er dertig voorstellen gehonoreerd.

Utrecht mag gezien zijn omvang rekenen op ongeveer vier plaatsen. Maar omdat ook het Utrechtse college van bestuur voorstander is van een snellere doorstroming van vrouwelijk talent, heeft het bestuur zich garant gesteld voor in totaal tien extra uhd-plaatsen voor vrouwen.

Geneeskunde vernieuwt onderwijs en

Universitair Medisch Centrum Utrecht

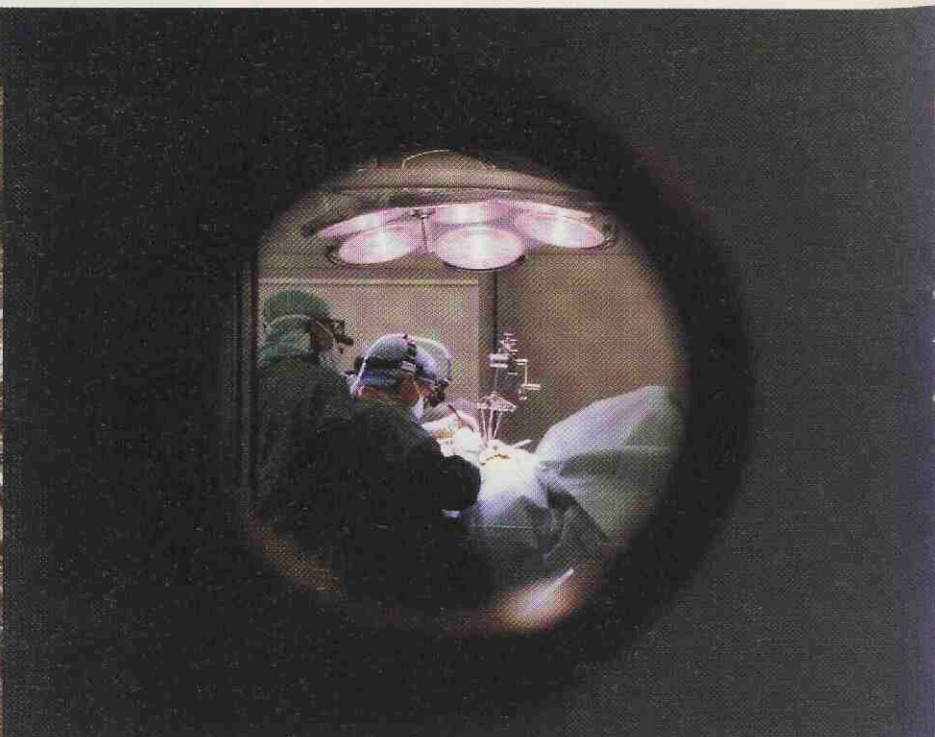

Foto: Chris Timmers/UMC Utrecht

Eén gezamenlijk Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU) in plaats van een Academisch Ziekenhuis Utrecht (AZU) en een medische faculteit. Alle biomedisch onderzoek in één overkoepelend Academisch Biomedisch Cluster (ABC). En als klap op de vuurpijl een splinternieuw curriculum. Maar nog het meest spectaculair zijn de veranderingen in de studieopzet.

Ouderwets, theoretisch en niet uitdagend.' Het oordeel dat de visitatiecommissie Geneeskunde eind 1997 over de Utrechtse medische opleiding velde, loog er niet om. Maar veel zorgen baarde dat de Utrechtse medici niet, want al voor het bezoek van de visitatiecommissie was men bezig met de opbouw van een compleet nieuw curriculum, dat de algemeen erkende achterstand in één klap moest omzetten in een voorsprong. Ruim twee jaar later lijken de Utrechtse medici in hun opzet geslaagd. In september ging een compleet nieuw curriculum van start, dat ondanks de aanloopproblemen al veel lof heeft geogst.

Prof. dr. G. Visser vat de zaak bondig samen. 'In het vorige curriculum, dat ruim tien jaar geleden werd opgezet om Utrecht een biomedische en meer wetenschappelijk gerichte opleiding te geven, gingen studenten in de eerste jaren heel ver de diepte in. Ze leren alles over de anatomie van het lichaam en over de chemie van de cel om maar wat te noemen. Maar daarna duurt het nog jaren voordat ze hun eerste patiënt zien en voordat duidelijk wordt wat je in de praktijk aan al die theoretische kennis hebt. Toen ik in 1991 uit Groningen kwam, wist ik niet wat ik hier meemaakte. De zaak was volledig verstand. Op een gegeven moment introduceerden wij bij verloskunde in het vierde jaar een praktische dag, waarbij studenten een patiënt mochten aanraken. Ik weet nog goed hoe blij verrast, ja zelfs dankbaar de studenten waren voor die ene dag, die in feite natuurlijk nog helemaal niets voorstelde.'

Onder leiding van Visser en zijn collega prof. dr. Theo Voorn werd een nieuw curriculum ontworpen dat meer aan de eisen van de tijd beantwoordde. Centraal in het nieuwe curriculum staat een blok-systeem, waarin per blok een herkenbaar medisch thema wordt behandeld. Zo is er het thema 'circulatie', waarin docenten van onder meer anatomie, celbiologie, cardiologie en chirurgie samenwerken. Al vanaf het eerste jaar krijgen studenten dus te maken met theoretische basisstof (hoe het hartvaatstelsel in elkaar zit), gecombineerd met de praktijk van de behandeling van zieken. Studenten krijgen hierdoor in de eerste twee jaar een brede inleiding in de medische problematiek, waarna de verschillende thema's in latere jaren terugkomen voor verdere verdieping.

Revolutionaire ontwikkeling

Opmerkelijk is dat het reguliere onderwijs in de nieuwe studieopzet studenten nog maar tien uur per week kost. Het grootste deel van hun tijd besteden zij tegenwoordig aan zelfstudie, onder meer in het speciaal voor dit doel aangelegde studielandschap, waar een zestigtal hypermoderne computers toegang verschaffen tot een enorme hoeveelheid databestanden.

Uniek in de Utrechtse aanpak is het feit dat studenten al in het derde jaar hun eerste praktijkstage in het ziekenhuis gaan lopen. Op dit moment vinden de coassistenten niet alleen in Utrecht, maar in heel Nederland pas in het vijfde en zesde jaar plaats, na afloop van de theoretische studie. Hoewel in het ziekenhuis uiteraard niet zonder scepsis op dit voornemen werd gereageerd, hielden de Utrechtse initiatiefnemers voet bij stuk. Hierdoor loopt Utrecht voorop in wat Visser twee jaar geleden 'een revolutionaire ontwikkeling' noemde. Tegelijk met de meer praktijkgerichte benadering van het nieuwe curriculum ligt er in de eerste jaren ook meer nadruk op handvaardigheid. Onderdelen als het opnemen van de bloeddruk en het meten

van de hartslag, die vroeger pas in het vierde jaar aan bod kwamen, worden nu al in het eerste jaar getraind. Dat gebeurt in een speciaal voor dit doel ingericht 'skillslab', dat voorlopig is ondergebracht in de kelders van het ziekenhuis, naast het calamiteitenhospitaal. Ook krijgen studenten al in het begin van de studie communicatie en attitudeonderwijs.

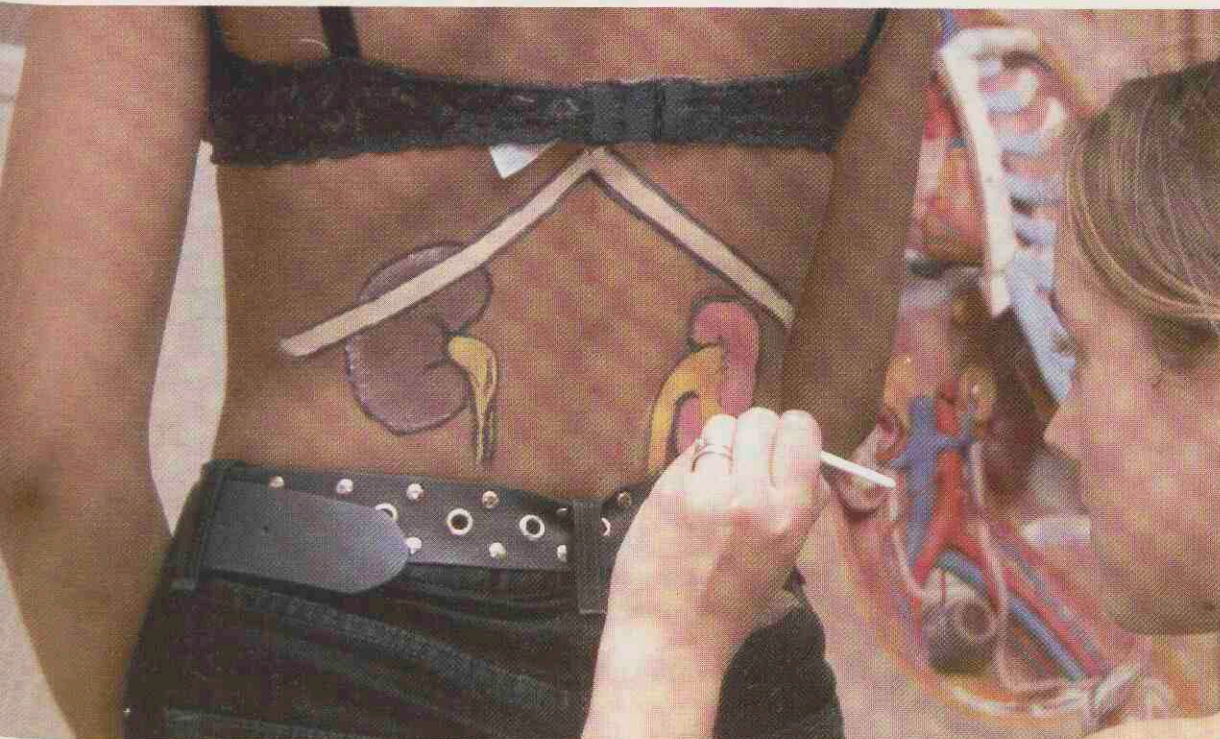
Andere innovaties zijn een forse toename van de vroeger vrijwel afwezige keuzeruimte, het vervangen van een deel van de hoorcolleges door kleinschalige werkvormen en de introductie van het zogeheten klinisch lijnonderwijs. In dit laatste studieonderdeel leren studenten aan de hand van klachten van patiënten diagnoses stellen. Visser: 'Een deel van het medisch ambacht is in feite niet meer dan goed puzzelen. Je moet uit een vage en slecht omschreven klacht kunnen afleiden wat er aan de hand is. Maar ook dat werd studenten vroeger onvoldoende geleerd.'

Jaloezie

Een half jaar na de start van het nieuwe curriculum is iedereen tevreden. Douwe, een studentassistent die de nieuwe eerstejaars in het skillslab begeleidt, kijkt dan ook met enige jaloezie naar wat zijn opvolgers allemaal aangeboden krijgen. 'Ik vind dit een heel leuke manier van onderwijs, heel jammer dat het er nog niet was toen ik begon. De samenhang tussen praktijk en theorie is erg goed. In mijn tijd was het praktijkgerichte onderwijs nog erg oppervlakkig. Nu zitten ze er met hun neus bovenop. Daar heb je in je latere studie profijt van.' 'Het is qua computers, werkgroepen, echt qua alles leuker dan vorig jaar', aldus een in 1998 uitgelote student die het jaar overbrugde bij Farmacie, maar die intussen ook al regelmatig bij Geneeskunde rondkeek. 'Het klinkt misschien raar, maar nu ik in dit nieuwe curriculum kan beginnen, ben ik eigenlijk wel blij dat ik vorig jaar ben uitgeloot.'

[Erik Hardeman - Ublad]

organisatie

Een meisje met een paardenstaart staat lachend voor de spiegel. "Ik heb nog geen maag, maar wel al nieren." Een collega-eerstejaars bekijkt haar aandachtig. "Ze zijn wel heel mooi die nieren." Verderop in de zaal klinkt gegriinnik: "Kietelt het? Wat is zo'n lever trouwens groot?"

Plaats van handeling is het nieuwe instructielab klinische vaardigheden in het AZU, waar eerstejaars studenten bezig zijn met het practicum anatomie in vivo. Doel van dat al langer bestaande studieonderdeel is een kennismaking met de ligging van de belangrijkste organen. Tot nu toe gebeurde dat met een wenkbrauwpotlood, maar nadat hoogleraar

Anatomie met de verfkwast

Anatomie prof.dr. Berend Hillen een artikel had gelezen over bodypainten, besloot hij om de verfkwast in Utrecht te introduceren.

"Het gaat erom dat studenten al vroeg in de studie een idee krijgen waar de organen zitten en wat hun onderlinge verhouding is. Je kunt ze dat wel op een plaatje laten zien, maar als ze de organen op elkaars lichaam moeten schilderen op de plaats waar ze ook echt zitten, heeft dat veel meer effect."

In december vond het eerste practicum plaats en het enthousiasme van de studenten was groot. Vooraf kregen zij een video te zien, waarop griemur Annemiek Bohnenn de techniek demonstreert met begeleidend commentaar van SBS 6-omroepster Carla Honing. Daarna gingen zij zelf aan de slag onder de goedkeurende blik van Hillen en diens medewerker Jeroen op den Akker, die in Lichtstraat, het maandblad van het UMC Utrecht, zegt: "Een half jaar geleden belandde het als een soort grap op mijn bureau. Nu is het een echt practicum. Het is heel mooi om te zien dat zo'n formule aanslaat en een succes blijkt."

Vaten, genen, afweer, hersenen, beeld

Een samenhangend beleid op het gebied van onderzoek, onderwijs en patiëntenzorg. Dat was de inzet van het beleidsplan, waarmee prof. dr. Geert Blijham zijn visitekaartje afgaf als nieuwe 'baas' van het Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU). Inmiddels is de fusie tussen AZU en medische faculteit een feit.

Aan de horizon doemen de contouren op van één Academisch Biomedisch Cluster (ABC), waarin het medisch getinte onderzoek uit de faculteiten Biologie, Diergeneeskunde, Farmacie en Scheikunde onder een gezamenlijke noemer gebracht gaat worden met het fundamentele onderzoek in het UMC Utrecht.

Volgens het UMC Utrecht-beleidsplan gaat het medisch cluster zich zowel in het onderzoek als in de patiëntenzorg concentreren op de vijf bestaande hoofdlijnen. Een van de eerste besluiten van 'praktijkman' Blijham was om die speerpunten een meer herkenbare naam te geven. Daardoor kan het Utrechts medisch profiel nu worden samengevat in de pakkende slogan: 'vaten, genen, afweer, hersenen, beeld'. Blijham: 'Zo'n naam als 'Biomembranen en arteriosclerose', dat zegt bijna niemand wat. Voor de buitenwacht heet die hoofdlijn nu

simpelweg 'vaten'. Dan begrijpt men tenminste wat we hier doen.'

Blijham bevestigde bij de presentatie van het plan dat de keuze voor vijf hoofdlijnen op termijn voor zowel het onderzoek als de patiëntenzorg gevolgen zal hebben. 'De kliniek zal niet alle patiënten meer opnemen en zich meer gaan concentreren op de 'moeilijke gevallen'. Samenwerkingsverbanden met andere ziekenhuizen in de regio moeten ervoor zorgen dat patiënten op die plek worden opgenomen, waar voor hen de meest adequate zorg beschikbaar is.

'Ook het onderzoek zal binnen een van de vijf hoofdlijnen moeten passen. Dat betekent overigens niet dat we onderzoek dat er nu buiten valt van vandaag op morgen stop gaan zetten. Maar we zullen de betrokken onderzoekers wel stimuleren om het accent van hun onderzoek te verleggen, zodat

Ziekenhuisstage al in het derde jaar

het straks binnen een hoofdlijn past. Gezien de toenemende grootschaligheid van het onderzoek is het niet zinvol er allerlei geïsoleerde eilandjes op na te houden.'

Rechtspositie

Hoewel de vorming van een sterk UMC Utrecht hier en daar wordt gezien als bedreiging voor de universiteit, hamert Blijham juist op de voordelen voor de Uithofbuurman. 'Het lijkt misschien of de universiteit een faculteit kwijt geraakt is. Maar mijn stelling is dat ze er een UMC Utrecht bij heeft gekregen. Vroeger bepaalde het AZU zelf waar het zijn onderzoeksgeld in stak. Nu wordt dat geld gebruikt voor het gezamenlijk onderzoeksbeleid van universiteit en UMC Utrecht, dat vorm moet krijgen in het ABC. Voor dezelfde hoeveelheid geld krijgt de universiteit dus veel meer invloed.'

Een consequentie van de groeiende verwevenheid van onderwijs, onderzoek en patiëntenzorg is het feit dat iedereen in het UMC Utrecht dezelfde rechtspositie dient te hebben. Vandaar dat juristen van het AZU en de universiteit hard hebben gewerkt aan een waterdichte regeling voor een overgang van het personeel van de medische faculteit naar het UMC Utrecht. Kort voor Kerstmis zetten Blijham en voorzitter Veldhuis van het college van bestuur van de Universiteit Utrecht hun handtekening onder het document dat de fusie tussen AZU en faculteit bezegelde. Alleen de hoogleraren zijn in dienst gebleven van de universiteit.

Utrecht harmoniseert onderwijs

Europa vraagt om masters

De Universiteit Utrecht heeft serieuze plannen om haar opleidingen te gieten in het bachelor-mastermodel. In drie jaar krijgen studenten een algemene basisopleiding (undergraduate), waarna zij zich nog twee jaar in een graduate-opleiding kunnen bekwamen voor een beroep of onderzoek, eventueel uitmondend in een doctoraal of Phd, zoals het dan zal heten. Dat alles opdat Utrecht in internationaal - vooral Europees - opzicht niet het nakijken zal hebben.

Het Angelsaksische onderwijsmodel doet denken aan het oude universitaire systeem van een driejarig kandidaats, gevolgd door een tweejarig doctoraal. De hernieuwde belangstelling voor dit model komt voort uit het 'Verdrag van Bologna', waarin de lidstaten van de Europese Unie vastgelegd hebben dat de onderwijsmodellen van de lidstaten meer op elkaar afgestemd moeten worden (zie kader). De harmonisatie betreft niet alleen vakinhoudelijke en onderwijsorganisatorische aspecten, maar ook de titulatuur. Waarschijnlijk zal in de toekomst de Angelsaksische trits 'bachelor', 'master' (doctorandus) en 'PhD' (doctor) gebruikt worden. Hernieuwde belangstelling dus voor het Angelsaksische model. De Katholieke Universiteit Nijmegen is er al ver mee en in Utrecht zijn de plannen ook serieus. Eigenlijk wordt het model daar al enigszins in de praktijk gebracht. Aan het nog jonge, Engelstalige University College Utrecht (UCU) volgen studenten een driejarige algemene academische opleiding. De enige specialisaties zijn 'social sciences', 'sciences' of 'arts' en voor iedereen is het onderdeel 'academic core' oftewel academische vorming verplicht. De lichter die volgend jaar als eerste UCU verlaat, heeft dan een undergraduate- of bacheloropleiding gevolgd en kan eventueel aan een andere binnen of buitenlandse universiteit nog een graduate halen in de vorm van een masteropleiding.

Bèta's voorop

In november 1999 hebben de zes Utrechtse bètadecanen, samen met hun collega's van Ruimtelijke

Foto: Maarten Hartman

Het University College Utrecht, proeftuin voor het nieuwe onderwijsmodel

Wetenschappen, de mogelijkheden besproken voor een of meer 'undergraduate schools' voor de 'sciences'. Deze moeten dan gevolgd worden door 'graduate' opleidingen die nauw gelieerd zijn aan de bestaande onderzoekscholen, of - als het om een masteropleiding in de educatieve sector gaat - aan het instituut voor de lerarenopleiding IVLOS.

'Het is het Utrechts window of opportunity', vindt prof. dr. Hans van Himbergen, decaan Natuur-, en Sterrenkunde. 'Utrecht is al tien jaar bezig met het ontwikkelen van onderwijs en onderzoeksbeleid dat op internationale erkenning kan rekenen. Met de ondertekening van het Verdrag van Bologna heeft minister Hermans de weg vrijgemaakt om een onderwijsstelsel in te richten waarmee die erkenning definitief gestalte kan krijgen.'

In het Hoger Onderwijs- en Onderzoekplan (HOOP) gaat de minister nog een stap verder. Hij wil komen tot een accreditatiesystematiek, wat inhoudt dat studies een internationaal keurmerk krijgen als ze aan bepaalde minimumeisen voldoen. Opleidingen die niet aan de eisen voldoen, krijgen geen of minder overheidsgeld. Nederland, Denemarken, Engeland en enkele Duitse deelstaten zijn al bezig met een accreditatieproef. 'Wij willen schitteren met internationaal aantrekkelijk onderwijs, slagvaardig inspelen op internationale ontwikkelingen in het onderzoek, de beste promovendi uit de wereld aantrekken, maar ook briljante studenten die hier hun bachelordegree behalen de kans gunnen hun specifieke talenten elders verder te ontplooiën', aldus Van Himbergen.

Ook in de alfa en gammahoek vindt inmiddels bestuurlijk overleg plaats om het bachelor-mastermodel in te voeren. Het zijn echter vooral de Utrechtse bèta's die er vaart achter zetten, want de ideeën uit het 'Verdrag van Bologna' passen goed in de 'bètawaaier'. Hiermee probeert Utrecht meer

Wij willen schitteren met aantrekkelijk onderwijs, de beste promovendi uit de wereld aantrekken

studenten voor een bètastudie te interesseren en de studie-uitval te beperken. Dat gebeurt ondermeer door afstudeertrajecten die toegesneden zijn op de arbeidsmarkt. Met name de masteropleiding spoort goed met de drie afstudeerprofielen van de bètawaaier. Er zijn profielen voor studenten die later onderzoek willen doen, die een loopbaan bij de overheid of het bedrijfsleven ambiëren of die het onderwijs of de voorlichting in willen. Over die laatste groep zegt prof. dr. Theo Wubbels, hoogleraar-directeur van het IVLOS: 'Ik zou graag samen met de sectie Onderwijskunde van de sociale faculteit zoiets als een opleiding tot 'master of education' willen ontwikkelen.' En hij is niet de enige in Utrecht die broedt op mastervarianten voor zijn instituut.

[Armand Heijnen]

Het Verdrag van Bologna

Ter gelegenheid van de 800e verjaardag van de Sorbonne, in 1998, zetten Frankrijk, Duitsland, Italië en Engeland hun handtekening onder de Sorbonne-verklaring. Snel daarna volgden de ondertekeningen van België, Roemenië en Frankrijk. Met de 'Sorbonne-verklaring' verplichtten deze landen zich tot harmonisatie van het hoger onderwijs. Ze kozen de lijnen van initieel (undergraduate) en post-initieel (graduate) onderwijs. Met andere woorden: het universitaire traject wordt opgesplitst in een bacheloropleiding van minimaal drie jaar, en een masteropleiding van twee jaar.

In juni 1999 tekende de Nederlandse Minister van Onderwijs, Loek Hermans, samen met 23 collega's van andere EU-landen, het 'Verdrag van Bologna',

een nadere uitwerking van de 'Sorbonneverklaring'. Een betere afstemming van de verschillende Europese onderwijssystemen binnen een termijn van tien jaar is noodzakelijk om de 'open grenzen' en de 'vrije mobiliteit' uit het Schengen-verdrag te realiseren, aldus de onderwijsministers. Studenten uit heel Europa moeten overal in de EU kunnen studeren en terugkomen met studiepunten die meetellen voor hun bul. Ook mag die bul niet veel afwijken van bullen die elders in Europa worden uitgereikt. Eenmaal afgestudeerd moet een academicus overal aan de slag kunnen, zodat bijvoorbeeld een medicus of een dierenarts in elke lidstaat een praktijk kan beginnen.

[Armand Heijnen]

Lezersoproep

De waarde van uw titel

Kijk eens diep in uw academische ziel en beschrijf wat uw titel uw waard is.

Oproep aan de lezers van Illuster. Bent u trots op uw doctorandus- danwel meester-titel?

Gebruikt u uw titulatuur ook in het buitenland?

Zou u het stiekem wel sjiek vinden om Master voor uw naam te kunnen zetten?

Wat vindt u in het algemeen van de adoptie van het Angelsaksisch onderwijsmodel?

Maximaal 300 woorden, inzenden voor 10 april 2000.

Redactie-adres:

Illuster, postbus 80125, 3508 TC Utrecht.

E-mail: illuster.redactie@csc.usc.uu.nl.

Ter zake

Utrechts Universiteitsfonds

Het Utrechts Universiteitsfonds is van oudsher de organisatie die de contacten met oud-studenten onderhoudt. Samen met de universiteit heeft het Universiteitsfonds het alumni-bureau ingericht, dat verantwoordelijk is voor de communicatie met alumni. Ook kunnen alumni, net als andere leden van de universitaire gemeenschap, begunstiger worden van het Universiteitsfonds. Daarmee steunen ze de doelstelling van het fonds, namelijk de groei en de bloei van de Utrechtse Universiteit.

Bijzondere leerstoelen

Op 7 december aanvaardde professor Schröder het ambt van bijzonder hoogleraar in de Kindernefrologie met zijn oratie 'Versnipperde zorg voor enkelen'. In zijn betoog ging professor Schröder in op de aard van nierziekten bij kinderen. Kenmerkend daarvoor is een groot aantal op zich zeldzame aandoeningen. Dat maakt concentratie ten behoeve van zowel de zorg als het wetenschappelijk onderzoek noodzakelijk, stelt Schröder. Op dit moment kent Nederland vier kinderdialysecentra voor een beperkte patiëntenpopulatie en er zijn diverse lokale initiatieven om dit aantal uit te breiden. Deze ontwikkeling leidt tot versnippering van de zorg. Voor ieder centrum is zeer gespecialiseerd personeel nodig, zoals kinderartsen met aantekening nefrologie, verpleegkundigen met kinderaantekening plus dialyseaantekening, diëtisten, gespecialiseerde maatschappelijk werkers, psychologen, pedagogen en leerkrachten. Schröder zou daarom eerder een omgekeerde ontwikkeling willen bepleiten: concentratie in twee centra voor kinderdialyse, zodat het makkelijker wordt om alle noodzakelijke medewerkers aan te trekken.

De oratie van professor Schröder is in druk verschenen onder ISBNnummer 909013106x. Het bureau van het Universiteitsfonds heeft enkele exemplaren beschikbaar voor belangstellenden.

Benoemingen

1. Per 1 januari is bij de faculteit Sociale Wetenschappen (optredend voor het IVLOS) de bijzondere leerstoel 'De didactiek voor het opleiden van leraren' ingesteld. Dr. F.A.J. Korthagen is voor een termijn van 5 jaar benoemd tot hoogleraar.
2. Bij de faculteit Rechtsgeleerdheid is per 1 januari de bijzondere leerstoel 'Arbeids en emancipatie-economie' ingesteld. Dr. J.J. Schippers is voor een termijn van 5 jaar benoemd tot hoogleraar.
3. Per 1 januari 2000 is dr. ir. E.J. Balder benoemd tot bijzonder hoogleraar 'Mathematische Economie en Besliskunde' bij de faculteit Wiskunde en Informatica, voor een termijn van vijf jaar.
4. Dr. B.J.G. Scheres is per 1 januari benoemd tot bijzonder hoogleraar 'Moleculaire ontwikkelingsgenetica, in het bijzonder van planten' bij de faculteit Biologie,

voor een termijn van vijf jaar.

5. Per 1 januari is de bijzondere leerstoel 'Plantensystematiek' bij de faculteit Biologie opnieuw ingesteld voor een periode van vijf jaar. Prof. dr. P.J.M. Maas zal deze leerstoel opnieuw bezetten.
6. De bijzondere leerstoel 'Fysica en chemie van de dunne lagen' is bij de faculteit Natuur en Sterrenkunde is per 1 januari opnieuw ingesteld voor een periode van vijf jaar. Prof. dr. W.C. Sinke is wederom benoemd tot hoogleraar.

Eervolle ontslagen

1. Per 1 december 1999 is prof. dr. Friso Wielenga eervol ontslagen. Wielenga, bezetter van de bijzondere leerstoel 'Moderne Duitse Geschiedenis', is benoemd tot directeur van het Zentrum für Niederlande Studien in Münster.
2. Per 1 januari is prof. dr. P. Kamerling, bezetter van de bijzondere leerstoel 'Organische chemie der natuurstoffen', eervol ontslagen wegens zijn benoeming tot gewoon hoogleraar 'Bioorganische chemie van koolhydraten'.
3. Tenslotte is per 1 januari

prof. dr. J.I. Dijkhuis, bezetter van de bijzondere leerstoel 'Laseroptica van halfgeleiders' eervol ontslagen. Dijkhuis is benoemd tot gewoon hoogleraar 'Experimentele natuurkunde van de gecondenseerde materie'.

Bestuur

Prof. dr. Hans Vliegthart, de voorzitter van het Universiteitsfonds, is per 1 januari benoemd tot decaan van de faculteit Scheikunde. Gelukkig blijft Vliegthart in functie als voorzitter.

James Muller, lange tijd penningmeester van het Utrechts Universiteitsfonds, heeft zijn bestuursfunctie beëindigd. Hij is opgevolgd door mr. Han van Manen, evenals Muller reünist van het Utrechtsch Studenten Corps. Van Manen is lid van de directie van Van Gend & Loos en in die functie verantwoordelijk voor strategie en ontwikkeling. Zijn financiële expertise heeft hij onder andere opgedaan als fiscus van de Maskerade Commissie 1971.

Tijdens de laatste bestuursvergaderingen heeft het bestuur zich gebogen over het Strategisch Plan voor de komende jaren. De verandering in het takenpakket van het Universiteitsfonds, door de toevoeging van de universiteitsbrede taken op het gebied van alumni-relaties, betekent een verandering in de positie van het fonds. Het bestuur heeft een koers uitgestippeld voor de komende jaren en een activiteitenplan opgesteld. De sleutelbegrippen hierin zijn 'voortgaande betrokkenheid' en 'versterking van de academische identiteit'. Exemplaren van het Strategisch Plan en het activiteitenplan 2000 zijn op te vragen bij het bureau van het Universiteitsfonds.

Informatie

Wilt u meer weten van het Universiteitsfonds of de Ufondsalumnipas? Bel of schrijf naar:
Utrechts Universiteitsfonds / alumni-bureau
Bestuursgebouw
Heidelberglaan 8
3584 CS Utrecht
(030)253 80 25
fax: (030)253 80 26
email: ufonds@ufonds.uu.nl
www.ufonds.uu.nl
www.alumni.uu.nl

Gratis boeken lenen met de Alumnipas

Ufondsalumnipas

Gratis lenen bij de Universiteitsbibliotheek, korting op post-academisch onderwijs, gereduceerde tarieven bij de Faculty Club en het Universiteitsmuseum, speciale aanbiedingen bij het sportcentrum Olympos en het cultureel centrum Parnassos: allemaal mogelijkheden die de

Ufondsalumnipas biedt. Elders in dit blad vindt u een bon waarmee u zich kunt aanmelden als Ufondsbegunstiger en in het bezit kunt komen van de Ufondsalumnipas.

Foto: van Hei

Terzake op masthead

Lustrumconcert UBE en Zoroaster

Het Utrechts Blazers Ensemble en Strijkorkest Zoroaster geven gezamenlijk een uitdagend en vernieuwend lustrumconcert. Onder de naam UBOASTER brengen de twee studentenorkesten, die zich uitsluitend op hedendaagse muziek toeleggen, een programma van Oude Amerikaanse Heren, zoals Ives en Adams, en Jonge Utrechtse Meiden, waaronder Nathalie Boogers, violiste in Zoroaster. Beide orkesten zullen zowel samen als opgesplitst in verschillende bezettingen vanaf diverse plekken in de zaal vraag- en antwoordstukken spelen. Zo staan onder andere The Unanswered Question van

Ives en de Answered Unanswered Question van Kurtág op het programma.

De Utrechtse componiste Caroline Berkenbosch schreef speciaal voor dit unieke samenwerkingsproject een compositie waarin niet alleen de twee orkesten samenspeelen, maar waarin ook de dirigenten het stuk samen dirigeren.

Het Utrechts Blazers Ensemble is in 1980 opgericht door een groep enthousiaste Utrechtse studenten. Zij spelen hedendaagse blaasmuziek. Paul Janse is sinds 1996 de vaste dirigent.

Strijkorkest Zoroaster is vijftien jaar geleden opgericht om

amateurmusici de gelegenheid te geven gezamenlijk muziek uit de twintigste eeuw uit te voeren. Zoroaster staat onder leiding van dirigent Otto Tausk.

Het lustrumconcert van Strijkorkest Zoroaster en het Utrechts Blazers Ensemble, onder de naam UBOASTER, vindt plaats op vrijdag 7 april a.s. om 20.15 uur in de Grote Zaal van Muziekcentrum Vredenburg.

Kaarten zijn verkrijgbaar via de kassa van Vredenburg, (030) 231 45 44 en kosten f 20, (f 15, voor studenten, CJP en 65+). Meer informatie: www.uu.nl/~uboaster

Verbouwing Veritas

Dit jaar staat Veritas een grote verbouwing te wachten. Sinds 1953 zit Veritas, de grootste gemengde vereniging van Utrecht, in het Sociëteitsgebouw aan de Kromme Nieuwegracht. 'Het Eigen Huis' is rond 1700 gebouwd en de laatste verbouwing dateert uit 1957. De aanleidingen voor de toekomstige verbouwing zijn het groeiende ledenaantal, waardoor Veritas op drukke avonden uit haar voegen barst, en de Wet Milieubeheer.

Op dit moment is de begroting, een bedrag van 2,7 miljoen gulden, nog niet helemaal sluitend. Degenen die geïnteresseerd zijn in financiële ondersteuning van de verbouwing of die lid willen worden van de reünistenvereniging van Veritas, kunnen contact opnemen met de praeses collegii: Mark Dessing, (030) 231 62 60, email: praeses@veritas.nl

Vrouwen in de Aardwetenschappen

Van de aardwetenschappers die bij verschillende bedrijven en instellingen werkzaam zijn, is zo'n 5 tot maximaal 10% vrouw, terwijl het percentage vrouwen onder afgestudeerde geologen, geohydrologen en fysisch geografen 25 tot 30% bedraagt. Dit kwam naar voren in de workshop 'vrouwen in de aardwetenschappen', tijdens de loopbaandag die georganiseerd werd door de studentenvereniging GeoVUSie en het Koninklijk Nederlands Geologisch en Mijnbouwkundig Genootschap (KNGMG) in oktober 1998. De workshop leidde in december 1998 tot de oprichting van een netwerk voor vrouwen in de aardwetenschappen, GAIA genaamd, naar de Griekse godin van de aarde.

Het netwerk ressorteert als kring onder het Koninklijk Nederlands Geologisch en Mijnbouwkundig Genootschap en als werkgroep onder het Koninklijk Nederlands Aard-

rijkskundig Genootschap (KNAG). Het doel van het netwerk is het behartigen van belangen van vrouwen in de aardwetenschappen. Tijdens symposia, excursies en diners leggen werkende en studerende vrouwen contact met elkaar en wisselen ze ervaringen uit. Ook biedt het netwerk ondermeer mentoring, stage en arbeidsbemiddeling. GAIA stelt werkgevers in de gelegenheid vacatures en stageplaatsen onder haar leden te verspreiden. Via onderzoek en database-ontwikkeling wordt deskundigheid opgebouwd. GAIA wil meer inzicht krijgen in de omstandigheden waaronder vrouwelijke aardwetenschappers een baan zoeken en werken.

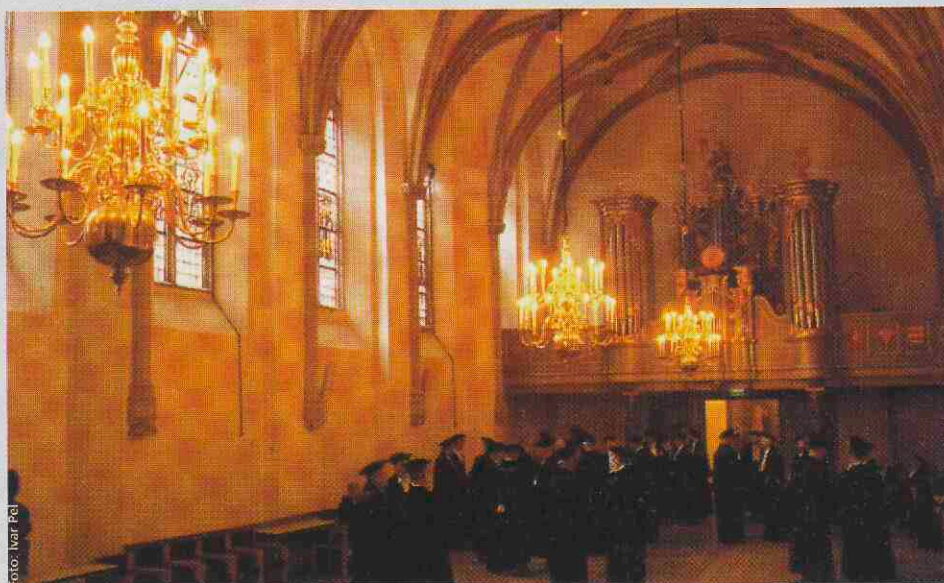
Meer informatie: Netwerk Vrouwen in de Aardwetenschappen, Lekstraat 753 1079 EM Amsterdam, email: a.vanmierlo@dbo.iwaco.nl, (020) 404 48 46.

Roeien, roeide, geroeid

Op 1 juni a.s. vindt de jaarlijkse Oudledendag plaats van de Algemene Utrechtse Studentenroeivereniging Orca, Charon en De Batavier. Vanaf 12.00 uur zijn de deuren van de roeiloods 'De Driewerf' aan de Hoogravenseweg 13 in Utrecht, geopend. Uiteraard is

het voor de oudleden mogelijk om te roeien!

Informatie: Monique van Maare, voorzitter Oudledenstichting, (030) 254 42 57, email: mvanmaare@xs4all.nl of J. Henfling (oud-charonlid), (035) 6936232. Email: jan-henfling@wxs.nl

De orgelconcerten van Haydn worden gespeeld op het Universiteitsorgel in de aula van het Academiegebouw

Orgelconcerten Haydn

Organist Jan Raas en het Raphael Kwartet, uitgebreid met een contrabassist, spelen een paar orgelconcerten van Haydn die nauwelijks bekend zijn. De organisatie van dit concert is in handen van de Nederlandse Joseph Haydn Stichting in samenwerking met de Universiteit Utrecht. In de Nederlandse concertzalen worden van Joseph Haydn steeds weer dezelfde symfonieën, strijkkwartetten en oratoria gespeeld. Daardoor krijgt de doorsnee concertbezoeker een erg eenzijdig beeld van

deze componist. Het is een van de doelstellingen van de Nederlandse Joseph Haydn Stichting geïnteresseerden de kans te bieden ook de verwaarloosde en daardoor onbekende composities van Haydn te horen. In het nabije verleden resulteerde dat in een reeks bijzondere kamermuziekconcerten. De orgelconcerten vinden plaats op 14 juni a.s. in de Uniezaal van het Academiegebouw aan het Domplein. Aanvang 20.15 uur. Lezers van Illuster kunnen kaarten bestellen voor f 15,, de prijs die ook

voor donateurs van de Nederlandse Joseph Haydn Stichting geldt (de normale prijs is f 25,)

Kaarten zijn verkrijgbaar door tijdige overmaking van het verschuldigde bedrag op giro 438 89 08 van de Nederlandse Joseph Haydn Stichting in Utrecht, onder vermelding van 'concert 14/6', het aantal kaarten en het adres. De kaarten liggen dan op 14 juni klaar. Inlichtingen: Nederlandse Joseph Haydn Stichting, (030) 231 15 05.

Lustrum 2001: Kennis à la Carte

26 Maart 2001 wordt een memorabele dies natalis van de Universiteit Utrecht. Niet alleen bestaat de universiteit dan net zoveel jaar als er dagen in een (niet schrikkel)jaar zitten - het is ook de de eerste lustrumdies in het nieuwe millennium. Reden genoeg om in de periode van 26 maart 2001 tot de opening van het academisch jaar 2001/2002 lustrum te vieren. De eerste voorbereidingen worden al getroffen. Alumni worden uitgenodigd om mee te doen en te denken.

De lustrumcommissie zal een aantal uiteenlopende activiteiten organiseren, initiëren, adopteren en stimuleren, waarbij steeds rekening wordt gehouden met verschillende doelgroepen, zoals studenten, medewerkers, alumni en relaties van de universiteit. De lustrumcommissie wil overbrengen dat de universiteit een instelling is om trots op te zijn. De universiteit is in diverse opzichten excellent, participeert wereldwijd in internationale netwerken en neemt daarin frontposities in.

Centrum voor Frankrijkstudies

Is communiceren met juridisch Frankrijk lastig? Beslist niet! Volg de cursus 'Juridische en fiscale aspecten van het zaken doen met Frankrijk' en uw kennis is binnen drie dagen op peil. Onderwerpen die aan bod komen, zijn het opzetten van een onderneming in Frankrijk, vestiging en overname van bedrijven, commerciële transacties, het belastingsysteem, geschillen in civiele commerciële en arbeidszaken, en Frans onroerend goedrecht. De cursus vindt plaats op 12, 19 en 16 mei a.s.

Opening lustrum 1996. Utrechtse Hoogleraren worden begroet door een stoet van hofdames.

Maar bovenal wil de lustrumcommissie benadrukken dat de universiteit een leuke plek is om te werken en te studeren. Het 73e lustrum biedt mogelijkheden om te laten zien waar de universiteit goed in is, waar zij voor staat, hoe boeiend en uitdagend het is om met wetenschap bezig te zijn en om onderzoek te doen en onderwijs te geven en te ontvangen. Het grensverleggende karakter van het onderzoek, de diversiteit van het onderwijs, de grote verscheidenheid aan kennis en kunde die aan

de universiteit aanwezig is, biedt een ieder de mogelijkheid naar eigen keuze inzicht te verkrijgen en kennis te vergaren. Geen standaardprogramma's, maar onderwijs voor iedereen; geen vastgelegde patronen, maar voor elk wat wils; geen strakke regimes, maar Kennis à la Carte.

Programma

Onder het motto 'Kennis à la Carte' organiseert en coördineert de lustrumcommissie een scala van feestelijkheden. Het zwaartepunt van het lustrum-

programma ligt in de openingsweek, dus van 26 tot 31 maart 2001. Noteer deze data alvast! In deze week wordt het lustrum officieel geopend en is

er een grootse kennismarkt. Op zaterdag 31 maart wordt de week afgesloten met de universiteitsdag. 's Avonds is er natuurlijk een bruisend feest!

Voor de organisatie van deze 73e lustrumviering heeft het College van Bestuur een lustrumcommissie geïnstalleerd. Voorzitter is prof. dr. Tj.B. van Wimersma Greidanus (Rudolf Magnus Instituut, Geneeskunde). Mw. drs. M.H. Broekhoven is hoofd van het lustrumbureau.

Voor ideeën of wensen voor het lustrumprogramma of meer informatie kunt u contact opnemen met het lustrumbureau, (030) 253 58 53 of email: lustrum@bureau.uu.nl

In Memoriam

Op vrijdag 14 januari is Jan Prevo overleden, na gedurende drie jaar ernstig ziek te zijn geweest. Jan, die 58 jaar is geworden, was gedurende meer dan dertig jaar als docent verbonden aan het Economisch Instituut van de faculteit Rechtsgeleerdheid. In die functie kenmerkte hij zich door een grote gedrevenheid en een brede oriëntatie, waarvan vele generaties studenten profijt hebben gehad. Die brede oriëntatie blijkt in de eerste plaats uit de grote variatie in vakken die hij heeft

gedoceerd: uiteenlopend van statistiek (nog voor zijn komst naar Utrecht, aan de UvA) tot geld, krediet en bankwezen en van macroeconomie tot belastingrecht. Maar zij wordt ook weerspiegeld door de vele functies die hij binnen en buiten de universiteit bekleedde, variërend van lid van het bestuur van zijn faculteit tot functies in de provinciale en landelijke politiek en zijn kroonlidmaatschap van de Sociale Verzekeringsraad. Als econoom werkzaam in een juridische faculteit groeide zijn

belangstelling voor het recht. Dit leidde ertoe dat hij zelf de rechtenstudie opvatte, die hij cum laude afsloot. Jan was een bruisende persoonlijkheid, gekenmerkt door een tomeloze energie. Met hem was het 'never a dull moment'. Het maakt het contrast met nu des te pijnlijker. Wij wensen zijn familie en vrienden veel sterkte toe.

Namens het Economisch Instituut, Prof. dr. J. J. Siegers, voorzitter

Meer informatie:
mw. drs. L.M. Klumpers
(030) 253 64 42 / 81 59,
email cfs@let.uu.nl,
internet www.cfs.let.uu.nl

Universiteitsdag 1.4.2000

De twee centrale gastsprekers 's ochtends zijn Gerard 't Hooft en Ronald Plasterk. 's Middags pakken de faculteiten uit met verrassende lezingen en workshops. De Faculty Club Helios zorgt voor een borrel en diner. 's Avonds kunt u feestvieren bij de studentengezelligheidsverenigingen. Het programma van de Universiteitsdag op 1 april is interessant, prikkelend, informatief en ontspannend tegelijk. U bent van harte uitgenodigd om op die dag uw universiteit te bezoeken.

Programma

Ochtend

Educatorium, De Uithof 9.30 - 12.00 uur

Lezingen van twee topwetenschappers

Sprekers: Prof. dr. Gerard 't Hooft, winnaar van de Nobelprijs 1999 voor de Natuurkunde en hoogleraar Theoretische Natuurkunde aan de Universiteit Utrecht, en prof. dr. Ronald Plasterk, hoogleraar Moleculaire Biologie aan de Universiteit van Amsterdam, winnaar van de Spinozaprijs 1999 en sinds februari directeur van het Hubrecht Laboratorium in Utrecht

Lunch

Educatorium, De Uithof 12.00 - 14.00 uur

Aperitief en lunch in het restaurant van het Educatorium. Op de infomarkt presenteren alumni hun bedrijf of organisatie.

Middag

Verschillende locaties in de binnenstad en De Uithof
14.00 uur - 17.00 uur

Faculteiten ontvangen hun alumni, medewerkers en studenten.
Deelname aan interessante workshops.

Avond

Vanaf 17.00 uur

Borrelen en dineren (Universiteitsdagmenu) in de Faculty Club.

Sociëteiten van de studentengezelligheidsverenigingen

19.00 - 21.00 uur borrel en rondleidingen

vanaf 21.00 uur cabaret en bands

22.00 uur DIESfeest

**Aanmelden
vóór 24 maart
met de bon die
u elders in
deze illustrer
vindt**

Ronald Plasterk (L) en Nobelprijswinnaar Gerard 't Hooft: gastsprekers

Wetenschappers van wereldformaat

De Universiteit Utrecht is bijzonder trots dat zij in het ochtendprogramma twee wetenschappers van wereldformaat als gastspreker kan introduceren:

Nobelprijswinnaar prof. dr. Gerard 't Hooft en moleculair bioloog en winnaar van de Spinozaprijs 1999 prof. dr. Ronald Plasterk.

't Hooft, hoogleraar Theoretische Natuurkunde, is werkzaam bij de faculteit Natuur- en Sterrenkunde, het Spinoza Instituut, van de Universiteit Utrecht. In 1999 ontving hij de Nobelprijs voor de Natuurkunde voor het werk waarmee

hij begin jaren zeventig, samen met de natuurkundige prof. dr. Martinus Veltman, de deeltjesfysica uit een diep dal heeft getrokken.

Zijn recente werk heeft betrekking op de quantummechanische theorie van de zwaartekracht. Dit intrigerende onderwerp staat momenteel sterk in de belangstelling van de internationale fysische gemeenschap. De concepten en ideeën van 't Hooft worden alom gezien als belangrijke bijdragen aan dit onderzoek. In zijn lezing 'Kleiner dan de atoomkern' gaat 't Hooft in op nieuwe theorieën over de elementaire deeltjes. Ronald Plasterk, hoogleraar in

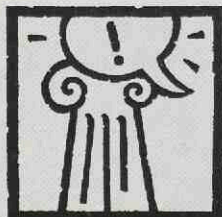
de Moleculaire Biologie, is sinds februari 2000 directeur van het Hubrecht Laboratorium in De Uithof. Hij hoort tot de briljante Nederlandse onderzoekers op het gebied van de moleculaire biologie. Gezien zijn leeftijd (41 jaar), speelse geest en fundamentele belangstelling voor biologische fenomenen, kunnen we verwachten dat Plasterk nog jaren op zijn huidige niveau verder zal gaan. In een interview op pagina 3 vertelt Plasterk meer over zijn werk. In zijn lezing, 'De functie van genen', gaat hij in op de gevolgen van kennis van de totale DNA samenstelling van de mens.

Lunch en infomarkt

Na afloop van de lezingen staat een feestelijke lunch klaar in het restaurant van het Educatorium. Er zijn tafels gereserveerd voor faculteiten en reünistenverenigingen. Op de informatiemarkt presenteren alumni diensten of producten van hun bedrijf of organisatie, die zowel interessant zijn voor studenten als voor mensen uit de beroepspraktijk. (U kunt zich nog opgeven; zie oproep.) Kijk ondertussen goed om u heen. Voor het ontwerp van het Educatorium ontving architect Rem Koolhaas vorig jaar de Utrechtse Rietveldprijs.

Herhaalde oproep Informatiemarkt!

Tijdens de lunch in het Educatorium kunnen alumni hun bedrijf of organisatie (kosteloos) presenteren op de informatiemarkt. Denkt u dat de producten of diensten van uw bedrijfsorganisatie interessant zijn voor andere alumni, stuur dan voor 10 maart een email met relevante gegevens naar Germaine Custers (g.custers@csc.usc.uu.nl). U krijgt zo spoedig mogelijk bericht.

Utrechtse stellingen

Stellingen uit recente Utrechtse proefschriften

De belasting op sigaretten zou moeten worden aangewend om de tekorten in de gezondheidszorg te verlagen. Dit kan worden gezien als een vorm van vooraf betalen. (Jan Jacob Wever, Geneeskunde)

Soep dient heet opgediend te worden. (Sander Roosendaal, Natuurkunde)

Televisie kijken leidt tot ontevredenheid, onverschilligheid en overgewicht. (Roos Goverde, Diergeneeskunde)

Hoe groter de auto, hoe sneller de man. (Charlotte van Iperen, Geneeskunde)

De spectaculairste interlandwedstrijden tijdens het EK voetbal zullen wellicht buiten de stadions plaatsvinden. (Bart de Valk, Geneeskunde)

Het meervoud van lef is leven. (Jan Jacob Wever, Geneeskunde)

Wetenschap kan men best part-time beoefenen; liefde daarentegen behoeft dagelijks onderhoud. (Roos Goverde, Diergeneeskunde)

Een dokter is voor de patiënt als een PC: ondoorgankelijk, vol kennis en mogelijkheden; indien onzorgvuldig gehanteerd weigert hij dienst. (Otto Quartero, Geneeskunde)

Statistiek is voor de filosoof wat formele logica is voor de sociale wetenschapper. (Heinze Oost, Sociale Wetenschappen)

'NS zet bussen in' doet denken aan 'Oranje wordt kampioen'. Zolang er niet bij gezegd wordt wanneer kun je er beter niet op rekenen. (Sander Houweling, Natuurkunde)

Oprechte desinteresse is te verkiezen boven geveinsde belangstelling. (Heinze Oost, Sociale Wetenschappen)

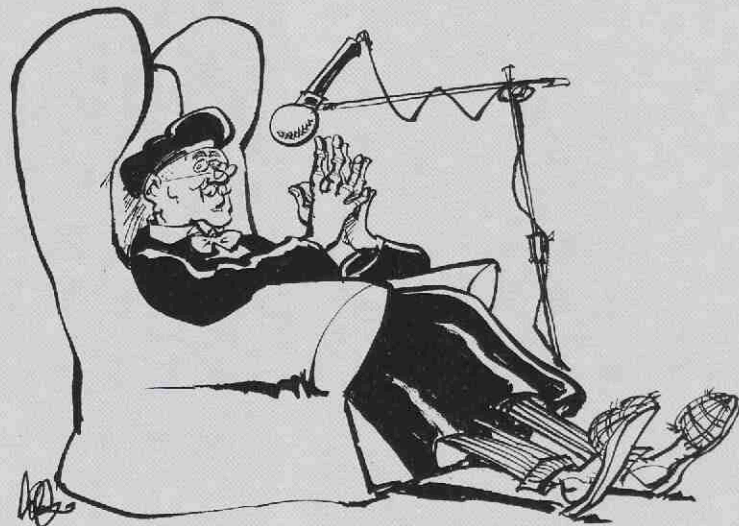
Terzake

Grijze wijzen; emeriti aan het woord.

Dit voorjaar start Studium Generale van de Universiteit Utrecht samen met de faculty Club Helios een origineel initiatief dat ook voor afgestudeerden heel aantrekkelijk kan zijn. Oud-hoogleraren van naam en faam geven een lezing over een thema naar eigen keuze. Met als motto: wat u graag had willen vertellen maar in uw college niet kwijt kon. Op 7 februari opende David de Wied, emeritus Geneeskunde, de reeks met een verhaal onder de nietszeggende titel: over van alles en nog wat. Maandag 6

maart is prof. dr. F. van der Blij (Wiskunde) aan de beurt. Historicus Herman von der Dunk spreekt op maandag 3 april over de maakbare samenleving.

Maandag 6 maart: Het weten van wetenschap. prof. dr. F. van der Blij. Maandag 3 april: De maakbare samenleving. prof. dr. H.W. von der Dunk. Plaats: Faculty Club Helios, Achter de Dom 7, Utrecht. Aanvang: 20.00 uur precies. De lezingen zijn gratis en vrij toegankelijk.

Tekening Jas Collignon

Juridisch Post Academisch Onderwijs

Het bureau voor Juridisch Post Academisch Onderwijs, verbonden aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid, biedt de mogelijkheid tot professionele na- en bijscholing. De cursussen worden verzorgd door docenten van de faculteit Rechtsgeleerdheid in samenwerking met externe, veelal in de praktijk werkzame juristen. Voor alumnipashouders geldt een aantrekkelijke kortingsregeling.

Programma voorjaar 2000:

Arbeidsrecht

Actualiteiten Arbeidsrecht; 23 maart 2000
Ambtenarenrecht; 23 mei 2000

Bestuursrecht

Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur onder de Awb; 15, 22 juni 2000
Algemene Wet Bestuursrecht: Actualiteiten en Vierde Tranche; 11, 18 mei 2000
Actualiteiten Handhaving Bestuursrecht; 12 mei 2000
Bestuurlijke handhaving financiële toezichtwetgeving; 6 april 2000
Verdieping Milieurecht; 13, 20 april, 3, 11 mei 2000
Privaatrecht
Aansprakelijkheid en schadevergoeding bij letselschade; 16 mei 2000
Actualiteiten Burgerlijk Procesrecht; 13 april 2000
Contracten maken; 27 maart, 10, 17 april, 8, 15, 22, 29 mei, 19 juni 2000

Internationaal echtscheidingsrecht; 16, 23 maart 2000
Internationale handel; 24 mei 2000
Nieuw Verzekeringsrecht (ontwerp Boek 7 Titel 17); nader bekend te maken
Recente Jurisprudentie Verbintenissenrecht: Niet nakoming
31 maart 2000
Recente Ontwikkelingen Media- en Communicatieright; 24 mei 2000

Recht rond de elektronische snelweg

Elektronische overheid vanuit staats- en bestuursrechtelijk perspectief; 25 mei 2000
Intellectueel Eigendom en de elektronische snelweg; 10 mei 2000
Strafrecht
Recente Strafrechtelijke Jurispru-

dentie; 12 april 2000
Bijzondere Opsporingsbevoegdheden; nader bekend te maken
Overig
Nieuw Recht I; 31 maart, 7, 14 april 2000
De patroon als coach; 23 mei, 29 juni 2000
PAO-specialisatie Gezondheidsrecht; 15, 22, 29 maart, 5, 12, 19, 26 april 2000

Voor informatie of het aanvragen van onze brochure kunt u contact opnemen met Juridisch PAO, tel. 030-2537021/ 2537022, E-mail: jpao@law.uu.nl. U kunt ook onze website raadplegen: www.law.uu.nl/pao

Uitnodiging David de Wiedlezing 14 april 2000

Op 14 april a.s. spreekt professor dr. Dick Swaab de tiende David de Wiedlezing uit (zie interview op pagina 6 en 7). De titel: 'Alzheimer onderzoek, het begin van een beter einde'. Geïnteresseerde Illusterlezers zijn van harte uitgenodigd deze bijeenkomst bij te wonen. Met de bon kunt u (kosteloos) kaarten reserveren voor deze bijeenkomst. Doet u dit snel: de verwachte belangstelling is groot, en het aantal plaatsen in de Theatronzaal van het Educatorium is beperkt.

Ondergetekende zal aanwezig zijn bij de **DAVID DE WIEDLEZING 2000** op vrijdag 14 april om 16.00 uur, in de Theatronzaal van het Educatorium, Leuvenlaan 19, universiteitscampus De Uithof, Utrecht.

Naam: _____
Organisatie: _____
Postadres: _____
Postcode/plaats: _____
Aantal gewenste toegangskarten: _____

Deze bon per omgaande retourneren. De kaarten worden u dan thuis gestuurd. Aanmeldingen worden op volgorde van binnenkomst in behandeling genomen. Retouradres: Universiteit Utrecht - CSC, David de Wiedlezing, Antwoordnummer 8428, 3500 VW Utrecht. Kaarten reserveren kan ook telefonisch: (030) 253 35 50

Universiteitsdag 1.4.2000

Inspirerende middagprogramma's

Maakt u een 'sentimental journey' naar uw oude instituut? Of gaat u nog verder terug in de tijd en vergaapt u zich vanuit een 19e-eeuwse collegebank in het Universiteitsmuseum aan een vonkende demonstratie van statische elektriciteit. Of verdiept u zich als eigentijdse 21e-eeuwer in de geavanceerde Internetsystemen van de Universiteitsbibliotheek? Het middagprogramma is zo gevarieerd dat het nog lastig wordt om keuzes te maken!

Faculteiten

Op deze pagina's vindt u de programma's van de deelnemende faculteiten. Ze beginnen om 14.00 uur, tenzij anders is aangegeven. Nadrukkelijk worden ook studenten en medewerkers uitgenodigd.

BIOLOGIE

wetenschap van 21e eeuw
Biologie staat aan de basis van ontwikkelingen die bepalend zijn voor de wereld van morgen. Denk maar aan het eerste genoom, stress en DNA-profielen. De faculteit Biologie biedt in aansluiting op het ochtendprogramma (lezing Ronald Plasterk) het thema 'Biologie: de wetenschap van de 21ste eeuw'. Welke spectaculaire ontwikkelingen zijn er gaande? Wat staat ons de komende jaren te wachten op het gebied van hersenonderzoek, biotechnologie, ontwikkelingsbiologie of ecosystemen? De onderwerpen worden ingeleid door deskundige sprekers, waarna een discussie volgt. Na de Universiteitsdag leest u de krant met andere ogen! Uiteraard is er gelegenheid om bij een hapje en een drankje met elkaar bij te praten.

Locatie: De Uithof
Informatie: Dorinne Raaimakers, (030) 253 28 22 (di. t/m vr.), email T.H.J.M.Raaimakers@bio.uu.nl

GENEESKUNDE

het brein binnenste buiten
Het facultaire middagprogramma voor alumni Geneeskunde en Medische Biologie, maar dit jaar ook voor studenten, medewerkers van het Universitair Medisch Centrum Utrecht (UMCU) en huisartsen uit de regio, laat zich vangen onder de titel 'Het brein binnenste buiten'. Centraal staat het onderzoek van het Rudolf Magnus Instituut (RMI) voor Neurowetenschappen. Vooraanstaande onderzoekers maken u deelgenoot van de stand van zaken op het gebied van schizofrenie & imaging, CVA en neuropeptiden. Op de

wetenschapsmarkt maakt u kennis met de breedte van het RMI-onderzoek. De onderzoekers zelf informeren u over verslaving, ruggenmergletsel, afgifte van neurotransmitters, epilepsie, bedrading van vaten in de hersenen, neuromusculaire ziekten en autisme. De middag wordt afgesloten met een borrel.

Locatie: De Uithof
Informatie: Trea Fakkeldij, (030) 253 62 40 (dagelijks tussen 13.00 en 14.00 uur), email: T.M.V.Fakkeldij@med.uu.nl

GODGELEERDHEID

nieuwe spiritualiteit
Ontkerkelijking en secularisatie gaan niet gepaard met afname van 'religiositeit' in de betekenis van aandacht voor zingevingvragen, geloof, belangstelling voor levensbeschouwelijke thema's en ethische kwesties. Op allerlei plaatsen waar dat tot voor enkele decennia een taboe zou zijn, wordt aandacht besteed aan levensbeschouwing en spiritualiteit. Geen managementcursus kan tegenwoordig nog zonder een blok 'spiritualiteit', het bedrijfsleven sponsort de komst van de Dalai Lama naar Nederland, en de Mattheus Passion in Naarden is een ontmoetingsplaats voor politici en vertegenwoordigers van de haute finance. Wat betekent dit voor de theologie?

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Monique Bosch, (030) 253 18 53, email: mbosch@theo.uu.nl

DUITS

onderwijsvernieuwingen
De ontwikkelingen in de maatschappij en dus ook in het onderwijs volgen elkaar snel op. Hoe speelt de 91-jarige opleiding Duitse taal- en letterkunde daar op in? Verschillende generaties komen bij elkaar om te praten en te leren. Workshops en demonstraties van hedendaagse onderwijsvernieuwingen staan vanmiddag centraal. Met

medewerking van prof. dr. Wolfgang Herrlitz en prof. dr. Ton Naaijens worden digitale mogelijkheden voor taalkunde en vertalen besproken, zoals ze in het onderwijs aan derdejaars worden ingezet. De middag wordt afgesloten met een borrel.

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Dr. Ewout van der Knaap, (030) 253 61 82, email: ewout.vanderknaap@let.uu.nl

ENGELS

creativiteit en High Tea
In het jaar 2000 benaderen wij het alumniegebeuren vanuit een ander perspectief. Natuurlijk kijken we naar de positie van de studie Engels, maar de aandacht is in het bijzonder gericht op de creativiteit van studenten en alumni. Na de inleiding van drs. Kristine Steenbergh (Alumni Officer) zijn er lezingen van drs. Hasnae Bouazza ('Rap van Tong: over Rappers en Rapmuziek'), dr. Erik Kooper ('The Challenge of English') en drs. Diane Buterman-Dorey ('Poetry is the search for oneness', over de toekomst als dichteres). Op verzoek van velen wordt de middag afgesloten met een traditionele High Tea.

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Ton Hoenselaars, (030) 253 78 45/61 93, email ton.hoenselaars@let.uu.nl, of Kristine Steenbergh, email: kristine.steenbergh@let.uu.nl

GESCHIEDENIS

de Duitse bezetting
Twee inleiders schetsen een nieuw beeld van de Duitse bezetting. Dr. Gerard Trienekens spreekt over 'Voedsel en voedselvoorziening tijdens de Tweede Wereldoorlog' en dr. Hein A.M. Klemann over 'Het economisch leven tijdens de bezetting'. Trienekens concludeerde in zijn proefschrift dat de voedselvoorziening in Nederland tot september 1944 modelmatig geregeld was. Zijn beeld week sterk af van het gangbare, wat tot een storm van protest leidde. Inmiddels

heeft Klemann berekend dat het in de eerste bezettingsjaren economisch over een veel breder front goed ging. Na de lezingen volgt een discussie. Het programma wordt afgesloten met een borrel.

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Linda Westerink, (030) 253 78 69, email Linda.Westerink@let.uu.nl

ITALIAANS

recht en vertalen
We gaan een eigen alumnaverenging oprichten, waarvoor een comité een actieplan zal presenteren. Verder aandacht voor het thema 'recht en vertalen' vanuit verschillende

KUNSTGESCHIEDENIS en MUZIEKWETENSCHAP muziekinstrumenten

Kunstgeschiedenis en Muziekwetenschap organiseren dit jaar samen een bijeenkomst. Er zijn lezingen van prof. dr. E.S. de Jongh (kunstgeschiedenis) over de betekenis van muziekinstrumenten in de 17e-eeuwse beeldende kunst, en van dr. Martin van Schaik (muziekwetenschap), die zich met muziekinstrumenten van de Griekse Oudheid bezighoudt. Ook wordt de scriptieprijs Kunstgeschiedenis uitgereikt. De bijeenkomst wordt afgesloten met een borrel.

Biologie: DNA

C. Elegans als modelmechanisme

invalshoeken, namelijk rechtsvergelijking (een jurist over de verschillen tussen Italiaans en Nederlands recht), vertaalpraktijk (een vertaler van de Europese Unie) en literatuur (de procesterminologie van Sciascia en wat zijn vertalers ermee doen). Maar we willen ook onze alumni zelf horen. Velen zijn bezig met vertaalwerk op juridisch terrein en hebben een eigen termenbestand opgebouwd. Bestaat er behoefte aan uitwisseling van gegevens? Minne de Boer wil uw ideeën bundelen voor een discussie op de alumnidag. We sluiten de middag af met een cena bij een plaatselijke Italiaan.

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Minne G. de Boer, (030) 253 64 27, email: m.g.deboer@let.uu.nl

Locatie: Museum Het Catharijneconvent
Informatie: Christian Klamt, (030) 253 62 63

NEDERLANDS

op de digitale snelweg
De alumnaverenging Nedwerk van Utrechtse neerlandici organiseert een middagprogramma over het thema 'NL2000: neerlandistiek op de digitale snelweg'. Prof. dr. Carel Jansen, tegenwoordig verbonden aan de KU Nijmegen, opent de middag. In workshops worden toepassingen van de nieuwe media op het gebied van de neerlandistiek gedemonstreerd. De middag wordt afgesloten met een markt waarop de alumni in contact kunnen komen met verschillende bedrijven en instellingen die zich bezighouden met multimediatoepassingen in de neerlandistiek. Tot

Universiteitsdag 1.4.2000

slot een borrel. Alle geregistreerde alumni Nederlands ontvangen begin maart het definitieve programma. Of bezoek de website: www.let.uu.nl/nederlands/ned-werk.nl

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Antoinette Bolt, (030) 253 80 00, email: Antoinette.Bolt@let.uu.nl

SPAANS

oprichting alumnaverenging

Op deze derde alumnidag van Spaans vindt de oprichtingsvergadering van een alumnaverenging plaats. Hiervoor bestaat veel belangstelling. Het middagprogramma wordt ingeleid door Peter Slagter. Tot slot is er een borrel. Graag horen we vooraf ideeën of wensen ten aanzien van de alumnaverenging, zodat we die mee kunnen nemen in het programma. Stuur deze naar Peter Jan Slagter, Kromme Nieuwegracht 29, 3512 HD

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Bert Schouten, (030) 253 60 69/62 65, email: bert.schouten@let.uu.nl

THEATER, FILM, en TELEVISIEWETENSCHAP studiegenoten

Kom langs en ontmoet vroegere studiegenoten. Wat is er van ze terechtgekomen? Hoe staat het met de oude garde docenten? Zijn ze er nog allemaal? Wie is er nieuw? En wie studeren er tegenwoordig Theater, Film, en Televisiewetenschap?

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Clara Pafort-Overduin, (030) 253 63 39, email: Clara.PafortOverduin@let.uu.nl

NATUUR en STERRENKUNDE bijpraten

Het programma van de faculteit Natuur- en Sterrenkunde is vooral bedoeld om de alumni en huidige leden van de facultaire gemeenschap met elkaar te laten praten bij een hapje

naamde georganiseerde misdaad in Nederland. Wij weten welke economische sectoren worden bedreigd en welke beroepsgroepen het risico lopen in hun integriteit te worden aangetast. Er is een reeks nieuwe strafrechtelijke maatregelen om de georganiseerde misdaad te bestrijden. Zijn deze maatregelen proportioneel en effectief? Daarover praat prof. dr. F. Bovenkerk, cultureel antropoloog en nu hoogleraar criminologie aan de Utrechtse rechtenfaculteit. Bovenkerk, bekend van tal van publicaties, maakte deel uit van de criminologische onderzoeksgroep ten behoeve van de parlementaire enquête opsporingsmethoden.

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Jorunn Labordus, (030) 253 93 05, email: j.labordus@fbu.uu.nl

leiding van een gids een wandeling.

Locatie: Blauwe Kamer (vertrek vanaf De Uithof)
Informatie: Robert van Ginneken, (030) 253 15 59, email: R.vanGinneken@geog.uu.nl

SCHEIKUNDE chemie en voeding

De faculteit Scheikunde, alumnaverenging 'Carolus de Maets' en studieverenging Proton organiseren een themaprogramma over 'Chemie en voeding'. Voedselvoorziening, de veiligheid van ons voedsel en middelen om voedsel te conserveren of te verbeteren zijn allemaal zaken waarbij de chemie een belangrijke rol speelt. Denk maar aan begrippen als genetisch gemodificeerde voedingsmiddelen, dioxine, BSE, E-nummers, antioxidanten en functional foods. Deskundigen lichten dit toe. Daarna volgt een discussie. Bij een hapje en een drankje krijgt u gelegenheid om bij te

lijk vraagstuk. Het forum legt u dilemma's voor over actuele situaties in de stad Utrecht, waarover u kunt stemmen. Tenslotte is er een borrel. Locatie: De Uithof
Informatie: Renske de Graauw en Evelijn Kooman van de faculteitsvereniging U.F.S.W. Alcmæon, (030) 253 32 00, email: Alcmæon@fss.uu.nl Lolita van Toledo en Maria Splinter, (030) 253 46 33, (030) 253 48 34 of (030) 253 67 28, email: L.vanToledo@fss.uu.nl of M.Splinter@fss.uu.nl

WIJSBEGEERTE

Spinoza

Tijdens de alumnimiddag van de wijsgeren staat Spinoza centraal. De universitaire docenten Piet Steenbakkers en Jan Bransen zullen hierop vanuit hun eigen wetenschappelijk historische, respectievelijk wijsgerig-antropologische achtergrond ingaan.

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Erna Kas, (030) 253 2097, email: Erna.Kas@phil.uu.nl

WISKUNDE en INFORMATICA robocup, datamining, paasfeest

Na de ontvangst door de decaan van de faculteit, prof. dr. D. Siersma, gaat dr. W. van der Hoek in op de deelname van het Informatica Instituut aan Robocup, wat u inzicht geeft in de wijze waarop robots functioneren. Prof. dr. A.P.J.M. Siebes biedt zicht op datamining, een deelgebied van de informatica waarop het Informatica Instituut in de nabije toekomst onderzoek verricht. Prof. dr. F. Oort houdt een lezing met de titel 'Algebra of meetkunde? Gewoon wiskunde!' Dr. J. Hogendijk verzorgt een practicum waarin de wiskunde van het paasfeest centraal staat. Na een korte inleiding kunt u zelf aan de slag om het verschil tussen het kerkelijke en het astronomische paasfeest uit te rekenen. Het programma wordt afgesloten met een borrel. Locatie: De Uithof
Informatie: O. Möller (030) 253 35 36, email: o.moeller@math.uu.nl (zie ook www.math.uu.nl/faculteit).

Ruimtelijke Wetenschappen: de Blauwe Kamer

ICT in het onderwijs

Utrecht of email (zie hieronder).

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Peter Jan Slagter, (030) 253 64 19, email: Peter.J.Slagter@let.uu.nl

TAALWETENSCHAP (ALGEMENE TAALWETENSCHAP en FONETIEK)

nieuwe wegen

Het middagprogramma voor oudstudenten van Taalwetenschap - zoals we tegenwoordig heten - begint met een inleiding door Sieb Nooteboom, hoogleraar Fonetiek en coördinator van de Opleiding Taalwetenschap, over de onderwijsontwikkelingen. Na de inleiding volgen presentaties door - vooral jonge - onderzoekers, die duidelijk maken welke kant het uitgaat met het taalkundige en fonetische onderzoek. Tot slot is er een reünie.

en een drankje. Er worden wel, onder voorbehoud, activiteiten aangeboden die het sociale karakter van de bijeenkomst onderstrepen. Het programma wordt bekend gemaakt via FacNieuwS, het informatiebulletin van de faculteit en via de facultaire activiteitenkalender op internet: <http://www.phys.uu.nl/~fcagen> da/

Locatie: De Uithof
Informatie: Peter Mertens, (030) 253 27 25, email: P.C.J.Mertens@phys.uu.nl of Jenny Andriese, (030) 253 17 58, email: J.Andriese@phys.uu.nl

RECHTSGELEERDHEID georganiseerde misdaad

Door criminologisch onderzoek, onder andere voor de commissie Van Traa, zijn we goed op de hoogte van de aard en omvang van de zoge-

RUIMTELIJKE WETENSCHAPPEN wandeling Blauwe Kamer

Een meeslepende wildernis! Zo is het rivieroverreservaat de Blauwe Kamer het best te omschrijven. In deze uiterwaard aan de voet van de Grebbeberg heeft de Stichting Het Utrechts Landschap een natuurontwikkelingsproject uitgevoerd. De invloed van de rivier is toegenomen, de oorspronkelijke hoogteverschillen zijn hersteld en er zijn konikpaarden en gallowayrunderen in het gebied uitgezet. Door natuurlijke begrazing in combinatie met overstromingen, ontstaat meer afwisseling in hoogte, dichtheid en soortensamenstelling van de planten. De Blauwe Kamer is veranderd in een prachtig wilde en levende oever vol natuur. De faculteit Ruimtelijke Wetenschappen organiseert onder

praten. Voorafgaand aan het programma vindt de Algemene Ledenvergadering van 'Carolus de Maets' plaats. Het programma staat open voor alle belangstellenden. Locatie: De Uithof
Informatie: Jos de Kooker, (030) 253 37 93 (ma. t/m do.), email: j.a.dekooker@chem.uu.nl

SOCIALE WETENSCHAPPEN culturele verschillen

Binnen het onderzoekszwaartepunt Sociale Cohesie speelt 'multiculturalisme' een belangrijke rol. Omgaan met etnische en culturele verschillen staat vanmiddag centraal. Het programma bestaat uit lezingen van prof. dr. A. de Ruijter en prof. dr. P. Verweel, een workshop 'omgaan met culturele verschillen in werk & privé' en een forumdiscussie over een actueel maatschappelijk

Universiteitsdag 1.4.2000

Workshops

De bibliotheek in cyberspace Universiteitsbibliotheek 2050.

De wereldbibliotheek bevat een digitale collectie met een omvang van zo'n 25 miljoen complete Britannica's. Er is geen hoofdingang. Je hoeft geen catalogi te raadplegen, je hoeft niet bang te zijn dat je iets mist en 'uitgeleend' is er niet meer bij. De deelnemers krijgen een overzicht van de virtuele collecties en van de instrumenten om relevante informatie te putten uit een overvloed aan gegevens. U leert uw studie of onderzoeksbehoefte te vertalen in een concrete vraag aan de diverse geautomatiseerde Internetsystemen. Dit gebeurt via oefeningen en opdrachten die u zelf onder individuele begeleiding opstelt. Directe toepassing van de leerresultaten in uw studie of beroepspraktijk is mogelijk. Er kunnen maximaal 20 mensen deelnemen.

Locatie: binnenstad Utrecht
Informatie: Natalia Grygierczyk, (030) 253 65 16, email: N.Grygierczyk@library.uu.nl

Informatie- en communicatietechnologie in het onderwijs

De meeste studenten gebruiken dagelijks informatie- en communicatietechnologie (ICT) voor hun studie en dit zal de komende jaren sterk toenemen. ICT biedt mogelijkheden om onderwijs aan te bieden dat toegesneden is op de individuele wensen van de student. De workshop geeft een overzicht van diverse vormen van ICT die in gebruik of in ontwikkeling zijn. Deelnemers kunnen vanuit hun eigen achtergrond meedenken over de consequenties van ICT-gebruik voor het karakter van het universitaire onderwijs.

Locatie: De Uithof
Contactpersoon: Jan van Tartwijk, (030) 253 37 78, email: j.vantartwijk@ivlos.uu.nl

De parel van Cleopatra

Sinds ruim vijf jaar is de Universiteit Utrecht actief in het Hoger Onderwijs voor ouderen (HOVO). Samen met de Universiteit voor Humanistiek, de Hogeschool van Utrecht en de Hogeschool De Horst biedt HOVO Utrecht ieder semester

ongeveer 25 cursussen aan voor de leeftijdscategorie vanaf 50 jaar. De onderwerpen bestrijken disciplines als geschiedenis, kunstgeschiedenis, wijsbegeerte en godsdienstwetenschappen. Ook thema's uit de sociale wetenschappen, rechten en natuurwetenschappen komen aan bod. Om een indruk van de aanpak van HOVO te geven, verzorgt mevrouw

H.W.A.M. Sancisi Weerdenburg, hoogleraar in de oude geschiedenis en antieke cultuur, een college met als titel 'De parel van Cleopatra'. Aansluitend volgt informatie over de betekenis van HOVO voor oudere alumni. Ook horen wij graag suggesties.

Locatie: Nog niet bekend.
Informatie: Coen Górts (030) 253 46 06, email: c.gorts@usp.uu.nl

Achter de schermen van het academisch onderwijs

Een koninklijk besluit uit 1815 bepaalt dat iedere universiteit moet beschikken over een bibliotheek en een kabinet met demonstratiemodellen. Veel daarvan verhuisde sinds-

dien van de instituten naar het museum. Een bezoek aan het Universiteitsmuseum betekent een kijkje achter de schermen van het academische onderwijs vanaf de 19de eeuw. Anatomisch materiaal van mensen en dieren, natuurkundige modellen en archeologische vondsten tonen de breedte van het universitaire veld. Tijdens de rondleiding kunt u plaatsnemen in negentiende-eeuwse collegebanken en naar een vonkende demonstratie statische elektriciteit kijken.

Aanvangstijd: 14.00 uur, bij veel belangstelling een tweede rondleiding om 15.30 uur.
Locatie: Universiteitsmuseum
Informatie: Bettina Althaller, (030) 253 8731 (b.g.g. 253 8008), email: bettina.althaller@museum.uu.nl

Percussie, Theatersport en Zang

Parnassos, het Cultureel Centrum van de Universiteit Utrecht, biedt in samenwerking met het Ufonds drie workshops aan. Ze duren anderhalf uur en er is plaats voor maximaal 15 deelnemers.

Percussieworkshop

Handdrums bespelen is een sociaal gebeuren. Het samenspel en het luisteren naar elkaar is zeer belangrijk, zeker als de ritmes complexer worden. Kom dit ervaren.

Theatersportworkshop

Bij deze vorm van improvisatietheater is er een wisselwerking tussen spelers en publiek. Spelers vragen het publiek om suggesties voor de invulling van de spelvormen en worden zo uitgedaagd tot het spelen van absurde, alledaagse of ontroerende scènes. De workshop theatersport is voor iedereen die dit eens wil uitproberen.

Zangworkshop

Zingen heeft iedereen wel gedaan in zijn studententijd. Laat die tijden herleven en beleef nog eenmaal het harmonieuze gevoel.

Locatie: Parnassos (binnenstad)
Informatie: (030) 253 84 48, email: parnassos@parnassos.uu.nl

En 's avonds...

Borrelen op de FACULTY CLUB!

Van 17.00 tot 21.00 uur is Helios, de Faculty Club van de Universiteit Utrecht, geopend voor bezoekers van de Universiteitsdag. Na een druk middagprogramma zal een aperitief op deze historische locatie goed smaken. Stijlvol genieten: à la carte of van een Helios dagschotel in de Faculty Club kan 's avonds, mits u van tevoren reserveert (030) 253 99 10, fax: (030) 253 33 66. Op werkdagen zijn leden welkom. Zij kunnen binnenlopen voor een drankje, de krant lezen in de Huiskamer of biljarten in de Biljartkamer. Ook kunt u vergaderen in Helios. Medewerkers en alumni van de Universiteit Utrecht worden van harte uitgenodigd om lid te worden.

Locatie: Achter de Dom 7
Informatie: Faculty Club, (030) 253 99 10, of email: faculty.club@helios.uu.nl

Sociëteiten van studentenverenigingen

Hoe lang is het geleden dat u tot diep in de nacht in de Joosbar praatte over de zin van het leven? Doorswingde tot de lichten aangingen? Beleef het gevoel weer en kom naar een van de Utrechtse studentengezelligheidsverenigingen. Vanaf 19.00 uur kunt u terecht bij Unitas, Veritas, SSRNu, USC, UVSV/NVVSU en Biton voor een borrel, cabaret en een rondleiding, waarna om 22.00 uur ook op hun sociëteiten de DIESfeesten losbarsten voor alumni, studenten en medewerkers.

Praktische informatie

U kunt zich aanmelden door de antwoordkaart vóór 24 maart in te sturen. Het ochtendprogramma, inclusief lunch, kost f 15,-. Aanmelding voor de lunch op de dag zelf is niet mogelijk. Voor sommige middagprogramma's wordt een bijdrage gevraagd van f 10,-. Op de antwoordkaart staat dat vermeld. Met de kaart machtigt u de universiteit het totaalbedrag van uw rekening af te schrijven. Wie zich aanmeldt, ontvangt eind maart informatie over tijden, locaties en de route.

Tijdens de Universiteitsdag is er een informatiepunt in het Educatorium, waar u met vragen terecht kunt. Hier is ook het avondprogramma van de Utrechtse studentengezelligheidsverenigingen te verkrijgbaar.

Nog vragen? Bel het Communicatie Service Centrum van de Universiteit Utrecht, (030) 253 35 50 of kijk op internet: www.ufonds.uu.nl

Publicaties

Colofon

Illustrer 18, jaargang 5, 1 maart 2000

Illustrer is een gezamenlijke uitgave van de Universiteit Utrecht en de Vereniging Utrechts Universiteitsfonds, in samenwerking met faculteiten en verenigingen. Illustrer verschijnt vier keer per jaar en wordt toegezonden aan afgestudeerden van de Universiteit Utrecht in een oplage van 55.000.

Hoofdredacteur:
Twan Geurts

Redactie:
Armand Heijnen, Helene Ruys,
Noor van Haaren

Redactie-advies:
Mascha Damen, Peter Giesen,
Ted Sanders, Harry van den Tweel

Redactieraad:
Piet van Asseldonk, NOS eindredactie;
Paul van den Hoven, hoogleraar linguïstiek UU; Joop Kessels, directeur communicatie UU; Bas Mesters, redacteur de Volkskrant; Frida Pruim, redacteur Opzij; Arie Smit, directeur NotTeleac.

Aan dit nummer werkten verder mee:
Sander van Walsum, Erik Hardeman,
Wilma van Hoeflaken, Johan Vlasblom,
Armand Heijnen, Chiara Soldati, Leneke Visser, Roy Meijer, Hendrik Spiering,
Tanny Dobbelaar

Foto's:
Maarten Hartman, Ivar Pel, Tony Stony Images, Universiteitsmuseum, Renk Ruiter, Chris Timmers/UMC Utrecht, Lara Croft/Core Design/Eidos Interactive

Cartoon:
Niels Bongers, Jos Collignon

Ontwerp en opmaak:
WRIK (BNO), Utrecht

Druk:
Brouwer Rotatie

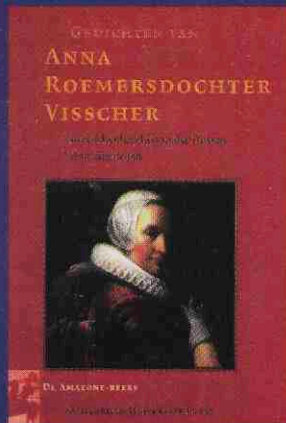
© Universiteit Utrecht
Illustrer, periodiek voor alumni van de Universiteit Utrecht. Overname van artikelen is -met bronvermelding- toegestaan. Het U-blad stelt op verzoek van de redactie eerder in het U-blad verschenen artikelen en illustraties beschikbaar aan Illustrer. Illustrer is een productie van het Bureau Journalistieke Producties, een samenwerking tussen het Communicatie Service Centrum van de Universiteit Utrecht en het Utrechts Universiteitsblad.

ISSN:
1338-4703. Voor toezending is gebruik gemaakt van het alumnibestand van de Universiteit Utrecht

Oproep aan de lezer

Illustrer 19 verschijnt op 9 juni 2000. Reacties, suggesties en ingezonden mededelingen kunt u toezenden aan de redactie voor 10 april. De redactie houdt zich het recht voor ingezonden mededelingen te weigeren of in te korten.

Redactie-adres: Illustrer,
postbus 80125,
3508 TC Utrecht,
tel.: (030) 253 26 51,
fax: (030) 253 36 85,
e-mail: illustrer.redactie@csc.usc.uu.nl.
Voor adreswijzigingen:
illustrer@csc.usc.uu.nl

Hollandse Sappho

Amsterdam University Press besteedt de komende jaren aandacht aan belangrijke Nederlandse en Vlaamse schrijfsters vanaf 1500 tot heden. Dit gebeurt met een nieuwe serie vrouwenliteratuur, de Amazonereeks. Het eerste deel behandelt de eerste dichtende vrouw in de Nederlandse Renaissance, Anna Roemersdochter Visscher (1583-1651), zuster van Maria Tesselschade en dochter van koopman/rederijker Roemer Visscher. De bundel is onder andere voortgekomen uit een werkcollege van de Utrechtse Letterendecaan Riet Schenkeveld van der Dussen. De promovendi Annelies de Jeu en Simone Veld en enkele studenten hebben een bijdrage geleverd. Van vrouwelijke auteurs uit die tijd is niet veel bekend. Wel weten we dat Anna en Maria een voor die tijd vrije opvoeding kregen, die aan de idealen van de Renaissance voldeed. Ze werden opgeleid om 'in een hoogstaande omgeving' cultureel goed te kunnen functioneren. Anna Roemers ging om met P.C. Hooft, Heinsius en Cats. Deze dichters zorgden voor haar bekendheid door de lofdichten die ze voor haar schreven. De bloemlezing van Schenkeveld en De Jeu geeft een aardig beeld van Roemers' tijd en de functie van de poëzie. De samenstellers zijn erin geslaagd de poëzie van Roemers interessant te maken voor hedendaagse lezers. Het kan een veelbelovende reeks worden.

Riet Schenkeveld van der Dussen en Annelies de Jeu (red.) *Gedichten van Anna Roemersdochter Visscher. Amazonereeks.* Amsterdam University Press, f 29,50

Relimarkt

De grote kerken hebben geen research- en developmentafdeling om in de pas te blijven met de wensen vanuit de markt, maar buiten de kerk groeit de religieus als kool. De oude gemeenschappen ruziën gewoon door, zonder zich te bekommeren om wat er vandaag de dag van hen verlangd wordt. Toch gaat het niet slecht in de geloofs-gemeenschappen, aldus de Utrechtse emeritus hoogleraar Communicatiewetenschappen en dominee Anne van der Meiden. Waarom kreeg Nico ter Linden de Westerkerk wel vol? Van der Meiden laat in zijn boek zien dat veel mensen niet in een geloofscrisis zitten, maar in een kerkcrisis. Aan de kerken dus daar iets aan te doen, willen ze niet ontsokkelen.

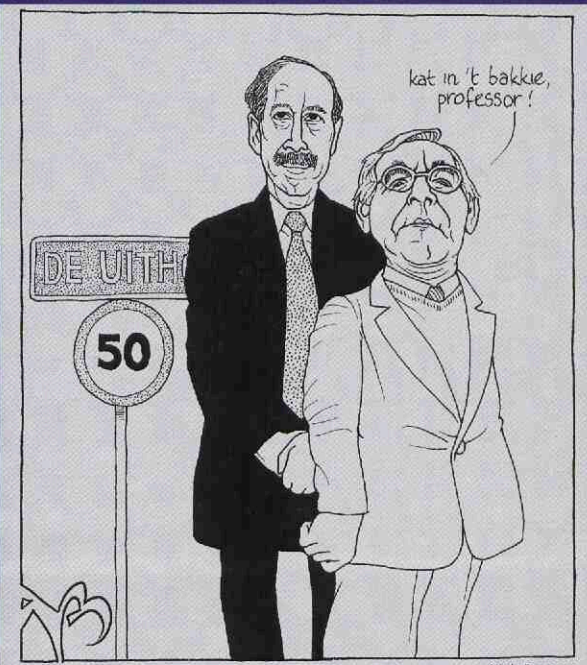
Anne van der Meiden *De markt van geloven. Ontsoeking, vernieuwing en verandering in geloofs-gemeenschappen. Ten Have,* f 27,90

Olympische Spelen

Onder redactie van hoogleraar oude geschiedenis Heleen Sancisi-Weerdenburg en historicus Thomas van Maaren werd vier jaar geleden ter gelegenheid van honderd jaar moderne Olympische Spelen een boekje samengesteld over de geschiedenis van dit evenement. Diverse wetenschappers leverden een bijdrage aan de bundel, die geschreven is voor een breed publiek. Interessante lectuur met het oog op de aanstaande Spelen in 2000.

Heleen Sancisi-Weerdenburg en Thomas van Maaren *De lokroep van Olympia. Uit de geschiedenis van de Spelen. Universiteit Utrecht in samenwerking met NOC*NSF. Verkrijgbaar bij de boekhandel.*

een beeld van de ontwikkelingen van het wetenschappelijk onderwijs in de jaren negentig. Dat is genoeg stof voor satire. De bestuurders moeten het dan ook geregeld ontgelden. In het voorwoord bedanken de samenstellers de Utrechtse

Niels Bongers

Publieke schandpaal

Promovendus Meeldraad, juffrouw Annie, professor Van Dam, de corpsleden Van Buffelen en zijn vriend Maliepaard, het zijn allemaal fictieve personen. De afgelopen tien jaar speelden zij een rol in de wekelijkse satirische column 'Schreef' in het Ublad. Hun geestelijke vaders, redacteur Erik Hardeman en cartoonist Niels Bongers van het Universiteitsblad, hebben nu een selectie uit hun werk gemaakt van 53 columns en tekeningen. Het resultaat is

collegevoorzitter Jan Veldhuis en oudminister Jo Ritzen voor de wijze waarop zij elkaar jarenlang betwist hebben voor de mooiste plaats aan de schandpaal, en voor de blijmoedigheid waarmee Veldhuis zich deze behandeling heeft laten welgevallen.

[Janny Ruardij]

Niels Bongers & Erik Hardeman *Een zonovergoten kamer. Tien jaar hoger onderwijs over de Schreef. Poseidon Pers* f 24,90.

f 5,- LEZERSVOORDEEL SPECIAAL VOOR DE LEZERS VAN ILLUSTRER

Bij inlevering van deze bon bij betaalt u voor
Een zonovergoten kamer

10 Jaar hoger onderwijs over de Schreef

bij de boekhandel slechts f 19,90 in plaats van f 24,90.
Deze voordeelaanbieding geldt tot 1 april 2000

Poseidon Pers - ISBN 90-5546-039-7 - Actienr: 089-14286

Column

Tijdens een koffiepauzedebat over de bedrevende kwaliteit van een of ander werkcollege zei ooit een studiegenoot iets wat me altijd is bijgebleven. Hem was opgevallen dat geschiedenisstudenten die op de middelbare school eindexamen wiskunde hadden gedaan meestal aanzienlijk beter waren dan de 'echte' alfa's. Een vreemde zaak, maar de verklarende factoren liggen voor de hand. Zoals dat deze bèta-middelbaargeschoolde historici de echte belangstellenden zijn. Want ze hadden gemakkelijk iets heel anders kunnen gaan studeren, maar kozen toch geschiedenis. Volgens deze wetmatigheid zouden dus de beste wiskundigen precies die studenten moeten zijn die óók eindexamen Frans hebben gedaan. Een andere kwaliteitsfactor is dat de vakken wis en waarschijnlijk vooral natuurkunde het causale denken aanscherpen. Dat is natuurlijk nooit weg voor een historicus die zich meestal een weg moet banen door een duister woud van vage factoren en tegengestelde ontwikkelingen.

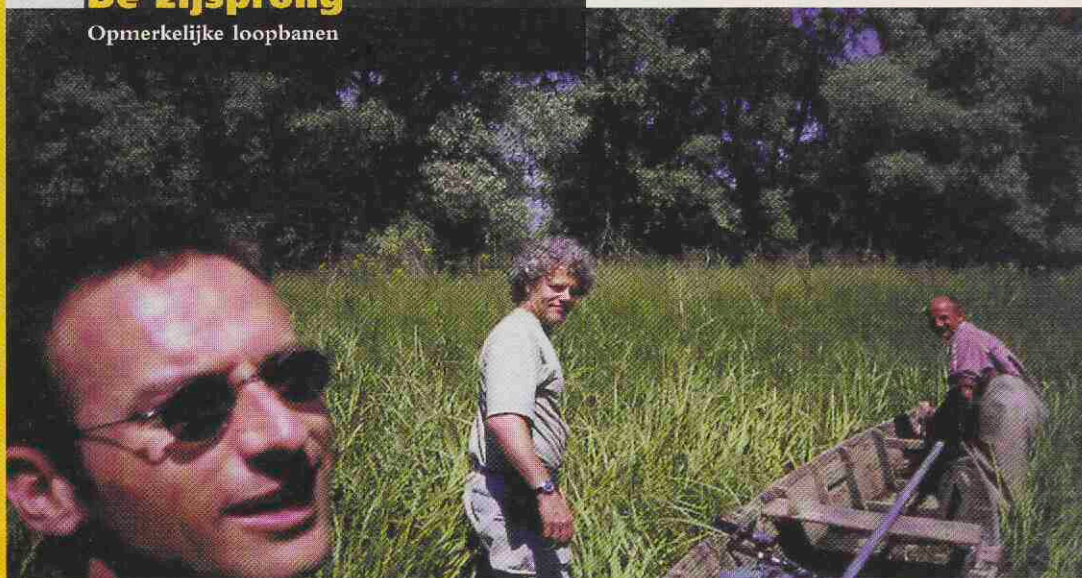
Maar helaas is de belangrijkste verklaring van het voordeel van wiskunde voor de geschiedenisstudie waarschijnlijk een ellendige. Namelijk dat er voor de doorsnee intelligente scholier veel meer te beleven is bij bètavakken dan bij alfavakken. De overheid, de universiteiten en wie eigenlijk niet maken zich al jaren grote zorgen over het dreigende verval van de interesse in bètavakken. Die zorg lijkt me terecht, maar veel zorgelijker is eigenlijk dat zo weinig mensen zich zorgen maken over de onverschilligheid die heerst omtrent de alfavakken. De inmiddels beruchte Tweede Fase vernieuwing op het VWO en Havo was mede bedoeld om het niveau van de alfavakken op te trekken, en de plannen waren veelbelovend. Maar die poging wordt door de universiteiten vrij effectief de grond ingeboord door het alfavakkenpakket (het 'Cultuurprofiel') niet verplicht te stellen voor het studeren van een alfavak. Praktisch gezien hebben de universiteiten misschien gelijk, maar strategisch is het fout. Want nu blijven Duits, geschiedenis en aardrijkskunde het domein voor hen die 'geen wiskunde kennen' (dat wil zeggen voor hen die denken dat ze geen wiskunde kennen), maar wel net slim genoeg zijn voor een 'pretpakket'. Een kleine optrekking van het niveau zou al gauw een massaslachting veroorzaken, vrees ik, en een opleving van hoogstaande alfacultuur. Overigens ben ik van mening dat de meeste 'echte alfa's' en 'echte bèta's' even treurige als domme figuren zijn, want *in letzter Instanz* zijn ze beide trots op een gebrek aan kennis. Beter is het om van allebei zo veel mogelijk af te (willen) weten.

[Hendrik Spiering is wetenschapsredacteur van NRC Handelsblad en studeerde van 1981 tot 1989 geschiedenis in Utrecht]

De zijsprong

Opmerkelijke loopbanen

Camiel van de Boogaard (links) met zijn crew op pad voor een documentaire over wetlands in Amvrakikos (Griekenland)

Televisiemaker

Camiel van den Boogaard (1967) studeerde in 1992 af in de Algemene Letteren. Tegenwoordig is hij programmamaker bij GBTV, een bedrijf voor televisieproducties. Op dit moment werkt hij aan een tiendelige natuurdocumentaire over 'wetlands'.

Na zijn studie Algemene Letteren ging Camiel aan de slag als tekstschrijver. 'Ik schreef op bestelling advertenties voor fietsen en wielrenbroeken. Na een tijdje dacht ik: dit gaat werkelijk nergens over. Ik zocht wat anders. Het liefst wilde ik bij de televisie werken, maar het was destijds moeilijk om ertussen te komen. Toen heb ik een stageplek gevonden via de Mediaacademie. Eerst zou ik bij 'Het spijt me' stage gaan lopen, dat vreselijke programma. Dat ging gelukkig niet door. Ik kwam terecht bij productiebedrijf GBTV. Die stage was een investering, ik verdiende niets. 's Avonds schreef ik teksten om aan de kost te komen.' Na drie maanden trad Camiel in vaste dienst. 'Dat ging lekker soepel'.

Hij werkt voornamelijk aan natuurdocumentaires. Nu zit hij in de montagefase van een tiendelige serie over wetlands. Daarvoor reisde hij naar onder andere Brazilië, Kameroen en Sri Lanka. 'Wetlands zijn overganggebieden tussen water en land. Ze hebben een rijk ecosysteem en zijn enorm vruchtbaar. Dus trekken ze heel veel mensen aan, wat die prachtige gebieden heel kwetsbaar maakt.' In deze productie is Camiel zowel regisseur, producer, tekstschrijver als geluidsman. 'We hebben weinig geld, vandaar'.

Cabaret

Heeft Camiel in zijn huidige werk veel aan zijn studie Algemene Letteren gehad? 'Achteraf bezien heb ik geen spijt', zegt hij. 'Ik heb vakken als sociologie, filosofie, Spaans en kunstgeschiedenis gedaan. Dat geeft een brede ontwikkeling en daar heb ik nu profijt van. Maar tijdens de studie had ik wel aarzelingen over mijn keuze. Ik deed twee specialisaties, communicatiekunde en cultuurgeschiedenis van de twintigste eeuw. Aan het eind van de

studie volg je cursussen, samen met doctoraalstudenten geschiedenis en Nederlands. Daar merkte ik dat ik de basis van beide studies mis. Dat klopt niet. Door de aanwezigheid van Algemene Letterenstudenten gaat het niveau van de werkgroepen omlaag.'

Tijdens zijn studie deed hij veel aan cabaret. 'Zo'n twintig uur per week, de studie deed ik ernaast.' Met de groep Truswalsky won hij in 1989 het Groninger Studentencabaretfestival. 'Bij communicatiekunde leer je ook schrijven maar het meest heb ik toch geleerd van het cabaret. Als je met je teksten het podium opgaat en afgaat dan krijg je een goede leerschool.'

Had hij eigenlijk geen cabaretier willen worden? Een droge glimlach: 'Tja, het had gekund, maar het is niet gebeurd. Ik vind mezelf niet goed genoeg.' Dan: 'Laatst werd er een filmpje van me live uitgezonden, op tv en tegelijk in een zaal waar grote schermen hingen. Ik keek eerst mee met het publiek, maar op een gegeven moment heb ik me omgedraaid om de reacties van de mensen te zien, er zaten ook wat grappen in dat filmpje. Fantastisch was dat! Toen miste ik het cabaret opeens ontzettend. In de zaal krijg je onmiddellijk feedback. Als televisiemaker gooi je alles in een zwart gat.'

[Tanny Dobbelaar]

Documentaires over de wetlands te zien vanaf 29 maart op TV2; 23.30 uur.